TEMEL DİNÎ BİLGİLER

AHLAK

11-14 Yaş Grubu

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
CUMHURBAŞKANLIĞI
DİYANET İŞLERİ
BAŞKANLIĞI

Genel Yayın No: 2938
Mesleki Kitaplar: 258

TEMEL DİNÎ BİLGİLER - AHLAK

Yayın Yönetmeni: Hamza BAYRAM
Yayın Koordinatörü: Dr. Muhammed Yuşa YAŞAR

Proje: Eğitim Hizmetleri Genel Müdürlüğü
Proje Yöneticisi: Sedide AKBULUT
Proje Koordinatörü: Muammer ŞAHİN
Yazar: Seher COŞKUN
Editör: Ayşe Gül GÜRBÜZ - Firdevs KISIM
Tashih: Zeynep Selin TERZİ
Baskı Hazırlık: Kader TANAK

Grafik & Tasarım
Arketip Ajans | Emrah ANDİŞ

Baskı: Özyurt Matbaacılık
Saray Mahallesi, 123. Cadde No: 2/1 Kahramankazan/Saray/Ankara
Tel.: 0312 384 15 36 Sertifika No: 46772

ISBN: 978-625-8539-74-5
2026-06-Y-0003-2938
Sertifika No: 46325
2. Baskı, Ankara 2026

Eser Yayın Kurulu Kararı: 30.06.2026/41

İletişim
Dini Yayınlar Genel Müdürlüğü
Basılı Yayınlar Daire Başkanlığı
Üniversiteler Mah. Dumlupınar Bulvarı
No: 147/A 06800 Çankaya/ANKARA
Tel: (0312) 294 43 93
Faks: (0312) 294 42 57
e-posta: diniyayinlar@diyanet.gov.tr
www.diyanet.gov.tr

Dağıtım ve Satış
Döner Sermaye Daire Başkanlığı
Tel: (0312) 295 71 53-56
Faks: (0312) 285 18 54
e-posta: dosim@diyanet.gov.tr

Sevgili Genç Dostum,

Bu kitap serisi inanç, ibadet, siyer ve ahlak konularını daha iyi öğrenmen; öğrenirken hem keyif alman hem de doğru ve sahih bilgiye ulaşman için hazırlandı. Amacımız, sadece bilgi edinmen değil; öğrendiklerini anlayan, düşünen ve hayatına yansıtan bir bakış açısı kazanmandır.

Sayfalar arasında ilerlerken yeni bilgiler keşfedeceksin. Bazı noktalarda ise durup düşünmeye davet edileceksin. Çünkü senin fikirlerin, yorumların ve bakış açın bizim için çok değerli. Bu düşüncelerini dinimizin rehberliğiyle birlikte ele alman, sana doğru ve güzel olanı fark etmende yardımcı olacaktır.

"Hayatla Bağ Kur" köşesinde günlük hayatta karşılaştığın ya da karşılaşabileceğin durumlara dair örnekler bulacak, öğrendiklerinle hayatın arasında bağ kurabileceksin.

Konu sonlarında yer alan etkinliklerle kendini test edebilecek, konuyu ne kadar öğrendiğini fark edebileceksin. Ayrıca her ünite ya da bölüm sonunda bulunan "Bende Kalan" köşesine, seni en çok etkileyen bilgileri, duygu ve düşüncelerini, o bölüme dair aklında kalanları yazıp çizebileceksin...

Dileriz bu kitap serisi, senin için sadece bir ders kaynağı değil; aynı zamanda keyifle okuduğun, düşündüğün ve yaşamına yön verdiğin bir yol arkadaşı olur.

Şimdiden iyi okumalar ve keyifli öğrenmeler diliyoruz.

EĞİTİM HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ 7

BİRİNCİ BÖLÜM
KENDİ HİKÂYENİN KAHRAMANI OLMAK 11
BAŞKASINI KÜÇÜLTMEDEN BÜYÜMEK
ÖZ SAYGI VE ÖZ GÜVEN 12
FRENLER TUTMAZSA NE OLUR?
ÖZ DENETİM 17
KAÇARSAN YÜK YAPARSAN GÜÇ
SORUMLULUK 21
DEĞERLİYİM, DEĞERLİSİN, DEĞERLİ
MAHREMİYET 25
KARANLIKTAN AYDINLIĞA BİR KÖPRÜ
SABIR 30
KORKUSUZLUK DEĞİL, KORKUYA RAĞMEN DOĞRU YOLDA YÜRÜMEK
CESARET 33
HATASIZ KUL OLMAZ RABBİN SENİ BIRAKMAZ
HATALARDAN DERS ALMAK 38

İKİNCİ BÖLÜM
HEPİMİZ BİRİMİZ BİRİMİZ HEPİMİZ İÇİN 43
KALBİNİN SESİNE KULAK VER
DOĞRULUK-DÜRÜSTLÜK 44
SERT TOPRAKTA ÇİÇEK AÇMAZ
NEZAKET VE ADAP 49
KALBİN İKİ KANADI
SEVGİ VE MERHAMET 54
YARATILANI SEVERİZ YARATANDAN ÖTÜRÜ
SAYGI 58

TARAFINI SEÇ
ADALET 63
BİR DE BU AÇIDAN BAK
EMPATİ 67
VERDİKÇE EKSİLMEMENİN SIRRI
YARDIMSEVERLİK-CÖMERTLİK 71
KÖKLERİMİZİ KORUMAK
AİLE OLMA AHLAKI 75
BENİM CANIM ARKADAŞIM
ARKADAŞLIK AHLAKI 79
SANAL DÜNYADAKİ AYAK İZİN
DİJİTAL AHLAK 84

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
DÜNYA BİZİM EVİMİZ KORUMAK GÖREVİMİZ 89
GELECEĞE NEFES OL
DOĞAYI/ÇEVREYİ KORUMAK 90
DİLİ OLMAYANA SES OL
HAYVANLARI KORUMAK 94
GEÇMİŞİNİ BİLMEYEN GELECEĞİNİ İNŞA EDEMEZ
MİLLÎ DEĞERLER 97
ÇORBADA TUZUN OLSUN
TOPLUMSAL KURALLAR 101
İHTİYAÇ MI İSTEK Mİ?
TÜKETİM AHLAKI 104

SONUÇ 109
KAYNAKÇA 110

GİRİŞ

Allah Teâlâ kulları ile çok derin ve güzel bir bağ kurmuştur. Nitekim Kur'an-ı Kerim'de Allah Teâlâ "Biz ona şah damarından daha yakınız." (Kâf, 50/16) buyurmaktadır. Anne ve babamız, kardeşlerimiz, arkadaşlarımız, kuzenlerimiz, hocalarımız veya öğretmenlerimiz; yani sevdiğimiz ve değer verdiğimiz insanlar, sadece belli zamanlarda ve belli koşullarda bizim yanımızda olabilirler. Okuldayken anne ve babamız, evdeyken ise hocalarımız ve öğretmenlerimiz bizim yanımızda olamaz ve bizi göremezler. Ama Allah Teâlâ, her yerde ve her zaman bizi gördüğünü, duyduğunu ve bize çok yakın olduğunu bildirir. Bizi hiç yalnız bırakmaz. O'nunla bağımız hiçbir zaman kopmaz.

Allah Teâlâ "Biz ona şah damarından daha yakınız." buyurmaktadır.

(Kâf, 50/16)

Bu kadar sevilmek ve önemsenmek insanda derin bir güven ve mutluluk hissi oluşturuyor. Peki Allah Teâlâ bizi bu kadar severken ve önemserken biz O'na olan sevgimizi nasıl gösterebiliriz? Elbette ki O'nu memnun edecek güzel davranışlar sergileyerek...

Bunun da iki yolu vardır. ***Birincisi*** ibadetlerimizi özenle yerine getirmek, ***ikincisi*** ise güzel ahlaklı bir insan olmaya gayret etmek. Zaten ibadetlerimizi düzenli bir şekilde yerine getirmemiz, aynı zamanda güzel ahlaklı olmamızı sağlamalıdır. Çünkü güzel ahlaka dönüşmeyen ibadetler, sadece şekilden ibaret kalmış demektir. Mesela namaz kılmak, günde beş vakit Allah Teâlâ'nın huzuruna çıkmaktır. Günde beş kez O'nu hatırlamak; bir insanı kalp kırmaktan, kul hakkına girmekten veya birine zarar vermekten alıkoymuyorsa, ibadetlerimiz bizi güzel ahlaklı bir Müslüman yapamamış demektir. Bu durumda, bir parçamız hep eksik kalır.

Peygamber Efendimiz (sas) "Ben güzel ahlakı tamamlamak için gönderildim." buyurmuştur.

(İbn Hanbel, Müsned, 2/381)

Eksik olan parçaları tamamlamak için hayatımızda bize yol gösteren iki önemli unsur vardır. Bunlardan birincisi Kur'an-ı Kerim, ikincisi ise Peygamber Efendimizin sünnetleridir. Peygamber Efendimiz (sas) "Ben güzel ahlakı tamamlamak için gönderildim." buyurmuştur. (İbn Hanbel, Müsned, 2/381) O, bir yandan namaz, oruç ve zekât gibi dinî sorumlulukları bizlere öğretirken, diğer yandan hem yaşayışıyla örnek olmuş hem de sözleriyle güzel ahlakı yaymaya çalışmıştır.

Ahlak, Müslüman'ın süper gücüdür. Aslında her insanın içinde yapıcı ve yıkıcı duygular arasında bitmek bilmeyen bir savaş vardır. Güzel ahlak, bu içsel savaşımızda iyiden yana taraf olmak ve içimizdeki iyiyi besleyip onu daha da büyütmektir.

Sen de artık büyüyorsun sevgili genç! Güçleniyorsun, artık kendi kararlarını verecek ve seçimler yapacak yaşa geldin. Her gün karşına, "Çöpü çöp kutusu bulana kadar elimde mi tutmalıyım, yoksa gördüğüm ilk yere mi atmalıyım?", "Sınava çok çalışamadım kopya mı çekmeliyim, yoksa elimden geleni yapıp hak ettiğim notu mu almalıyım?", "Yerde para buldum, 'Benim nasibimmiş.' deyip cebime mi atmalıyım, yoksa sahibini mi aramalıyım?" gibi pek çok soru çıkıyor. İşte ahlak, tam da bu yol ayrımlarında ve seçim yapman gereken anlarda sana en doğru yolu gösteren bir pusula olur. Seni yanlış yollara sapmaktan korur ve daima doğru yöne gitmeni sağlar.

Okumaya başladığın bu kitap üç bölümden oluşuyor. İlk olarak içindeki hazineye bir bakacağız. "Ben kimim?", "Kendimi nasıl severim?", "İçimdeki ses bana neler fısıldıyor?" gibi soruların peşine düşeceğiz.

İkinci bölümde bağ kurma sanatını öğreneceğiz. Başkaları ile arandaki o görünmez ipleri inceleyeceğiz. Bu ipleri güçlendirmenin yollarına bakacağız.

Son bölümde ise kafamızı biraz kaldırıp dünyaya bakacağız. Bir çiçeğe, bir hayvana ya da kullandığımız bir

parça eşyaya olan bakışımızın nasıl bizim aynamız olduğunu keşfedeceğiz.

Sen, konuştuğumuz bunca şeyden sonra öğrendiklerini hayatında uyguladıkça, edindiğin bu süper gücü kullandıkça kendi hikâyeni yazacak ve çevrene katkı sağlayacaksın.

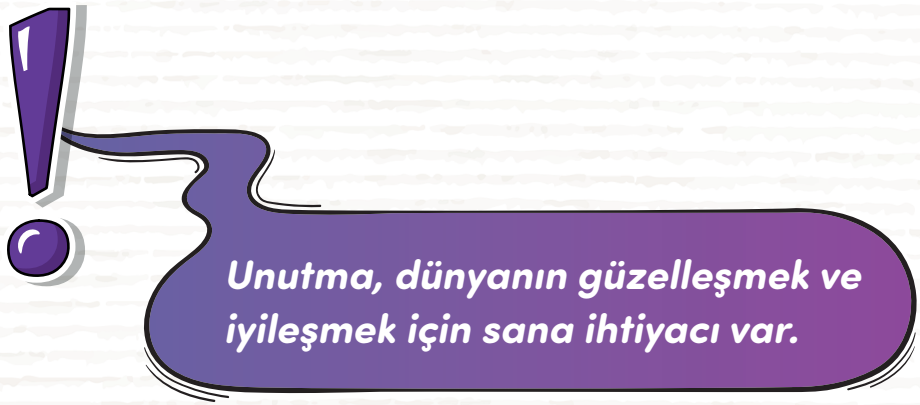

1. BÖLÜM

KENDİ HİKÂYENİN KAHRAMANI OLMAK

BAŞKASINI KÜÇÜLTMEDEN BÜYÜMEK

ÖZ SAYGI VE ÖZ GÜVEN

Öz saygı; insanın kendisini olduğu gibi kabul etmesi, kendisine değer vermesi ve kendisini sevmesidir.

Öz Saygı

"Keşke daha yetenekli olsaydım.", "Bence yeterince iyi değilim.", "Keşke ben de onun gibi olsaydım.", "Beni tanısalar sevmezler."

Bu cümleler tanıdık geldi mi? Çoğumuzun aklından zaman zaman bu ve bunlara benzer cümleler geçmiştir. Fakat bu ifadeleri sıklıkla kullanmamız, yani kendimiz hakkında sürekli olumsuz şeyler düşünmemiz öz saygımızı zedeler. Öz saygı; insanın kendisini olduğu gibi kabul etmesi, kendisine değer vermesi ve kendisini sevmesidir.

Fakat insanın gözü çoğu zaman başkasındadır. Başkasının gözü, kaşı, sesi, boyu, yetenek ve becerileri bize daha güzel görünür. Bazen başkasının bahçesini o kadar hayranlıkla izleriz ki kendi bahçemizdeki rengârenk çiçekleri göremeyiz.

Allah Teâlâ her birimizi farklı özelliklerle donatarak yaratmıştır. O, bizi çok sever ve olduğumuz hâlimizle değerli görür. Öz saygının temeli de buraya dayanır. Allah Teâlâ bizi biricik yarattığı ve sevdiği için biz de kendimizi sevmeli ve kendimize kıymet vermeliyiz. Bu yüzden de kendimizi başkaları ile kıyaslamaktan kaçınmalıyız.

Bunun yerine dikkatimizi kendimize çevirmeli ve Allah Teâlâ'nın bize bahşettiği güzellikleri fark etmeye çaba harcamalıyız.

Bir düşünelim! Hiçbir çilek, "Neden ben de domates gibi beneksiz değilim ki?" der mi? Ya da bir limon, "Ben neden muz gibi tatlı değilim ki?" diye üzülür mü? Peki bir karpuz "Neden ben de şu portakal gibi insanların eline sığacak kadar küçük değilim?" diye dertlenir mi? Ama insan kendini sürekli bir başkasıyla karşılaştırır ve bu yüzden de eksik olduğunu zanneder.

Bazen de çevremizdeki insanlardan incitici, kırıcı ifadeler duyarız. "Sesin ne kadar kötü.", "Boyun ne kadar kısa.", "Ne kadar da şişmansın!" gibi. Bu zamanlarda kalbini yokla. Sünger gibi mi yoksa süzgeç mi? Nedir bu ikisi arasındaki fark? Sünger tüm suyu içine çeker. Sonra da ağırlaşır. Ama süzgeç içine konulan her şeyi eler. İşine yarayacak olanları ayırır. Bizler de karşımızdakinin her söylediğini sünger gibi içimize çekmektense süzgeç gibi elemeliyiz. Bize faydası olmayacak şeyleri ayırmayı öğrenmeliyiz. Unutmayalım ki; birinin bize söylediği kırıcı şeyler aslında bizimle değil, karşımızdaki kişinin kendisiyle ilgilidir.

Bizler de karşımızdakinin her söylediğini sünger gibi içimize çekmektense süzgeç gibi elemeliyiz.

Öz Güven

"Ben bunu kesin yapamam.", "Zaten bugüne kadar neyi becerdim ki?", "Herkes benden daha ileride.", "Geçen defa da yapamamıştım bu defa da yapamam."

Peki bu cümleler ne kadar tanıdık? Bu ve bunlara benzer cümlelerin sık sık tekrarlanıyor olması da insanın öz güvenini zedeler. Öz güven; bir şeyleri başarabileceğimize dair kendimize duyduğumuz inançtır.

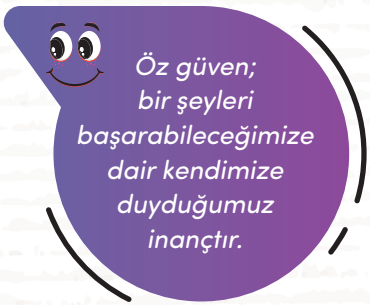

Kendimizi olduğumuz hâlimizle kabul ettiğimiz, sevdiğimiz ve değer verdiğimiz zaman öz saygısı yüksek birisi oluruz. Bir iş için elimizden geleni yaptıktan sonra Allah Teâlâ'nın izniyle o işi başaracağımıza inanmak da öz

güvenimizi destekler. Burada önemli bir kırmızı çizgi vardır. Kendimizi sevip bir şeyleri başarabileceğimize inanırken; başkalarını küçümser, aşağılar, dalga geçersek bu kibre dönüşür. Kibirli kişi, en iyinin onlarla olduğunu ve başkalarından hiçbir şey öğrenemeyeceğini düşünür. Kibir, en büyük günahlardan biridir. Allah Teâlâ Lokmân suresinde "Gurura kapılarak insanlara burun kıvırma, ortalıkta çalım satarak yürüme; unutma ki Allah gurura kapılıp kendini beğenen hiç kimseyi sevmez." buyurmuştur. (Lokmân, 31/18)

Allah Teâlâ Lokmân suresinde "Gurura kapılarak insanlara burun kıvırma, ortalıkta çalım satarak yürüme; unutma ki Allah gurura kapılıp kendini beğenen hiç kimseyi sevmez." buyurmuştur.

(Lokmân, 31/18)

Şeytan, kibri yüzünden kovulmuştu. Kendi gücünün farkındaydı. Ama bu gücün ona Allah Teâlâ tarafından verildiğini unutmuş ve kendi dışındakileri değersiz ve küçük görmüştü.

Öz saygı ve öz güven Allah Teâlâ'nın bize lütfettiği potansiyeli fark edip bu emanetlere sahip çıkmaktır. Kibir ise bu potansiyelin bizden kaynaklandığını sanmaktır. Aynı zamanda bizden başka kimsede bu potansiyelin olmadığını düşünüp diğerlerini küçümsemektir. İyi bir Müslüman başkasını küçültmeden büyümenin yollarını bulmaya çalışır.

ETKİNLİKLER

Bu kurabiye çocuğu kendin gibi hayal et. İçine kendinde en sevdiğin özellikleri, beğendiğin yanlarını, güçlü yönlerini, becerilerini, yeteneklerini, başarılarını yazıp, seni yansıttığını düşündüğün renge boya. İstersen sonra kesip odana asabilirsin.

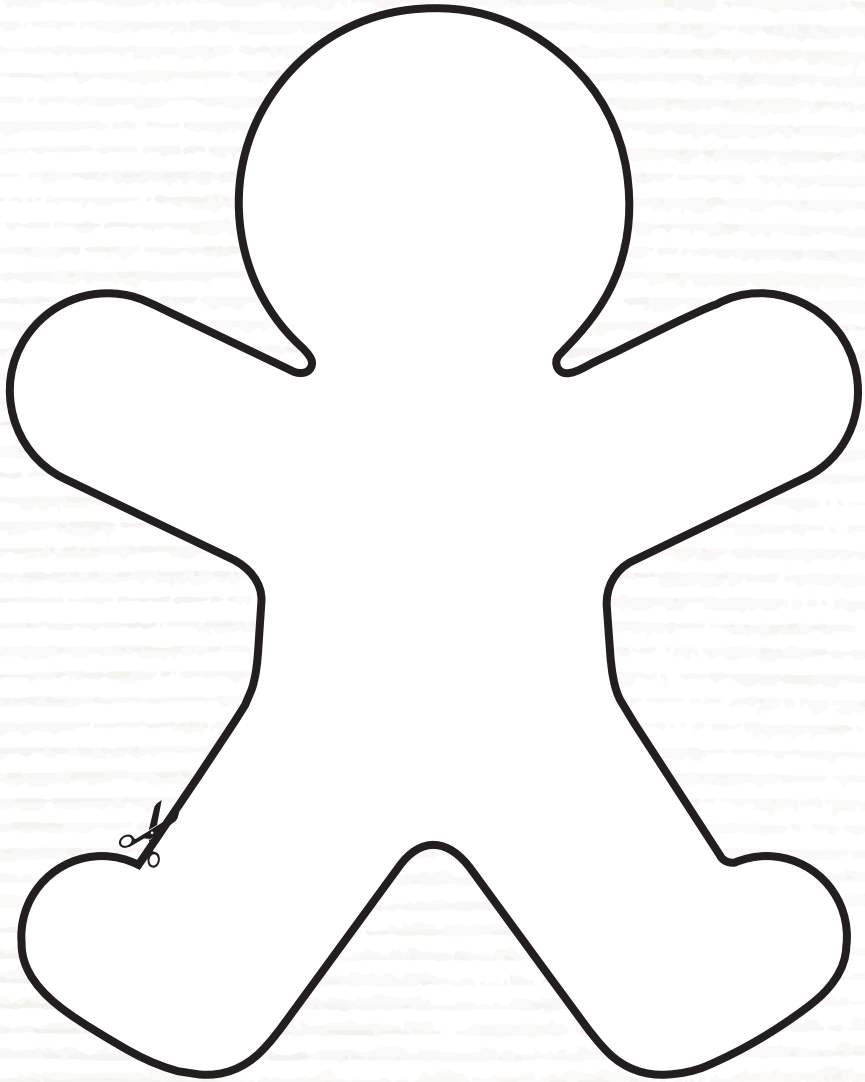

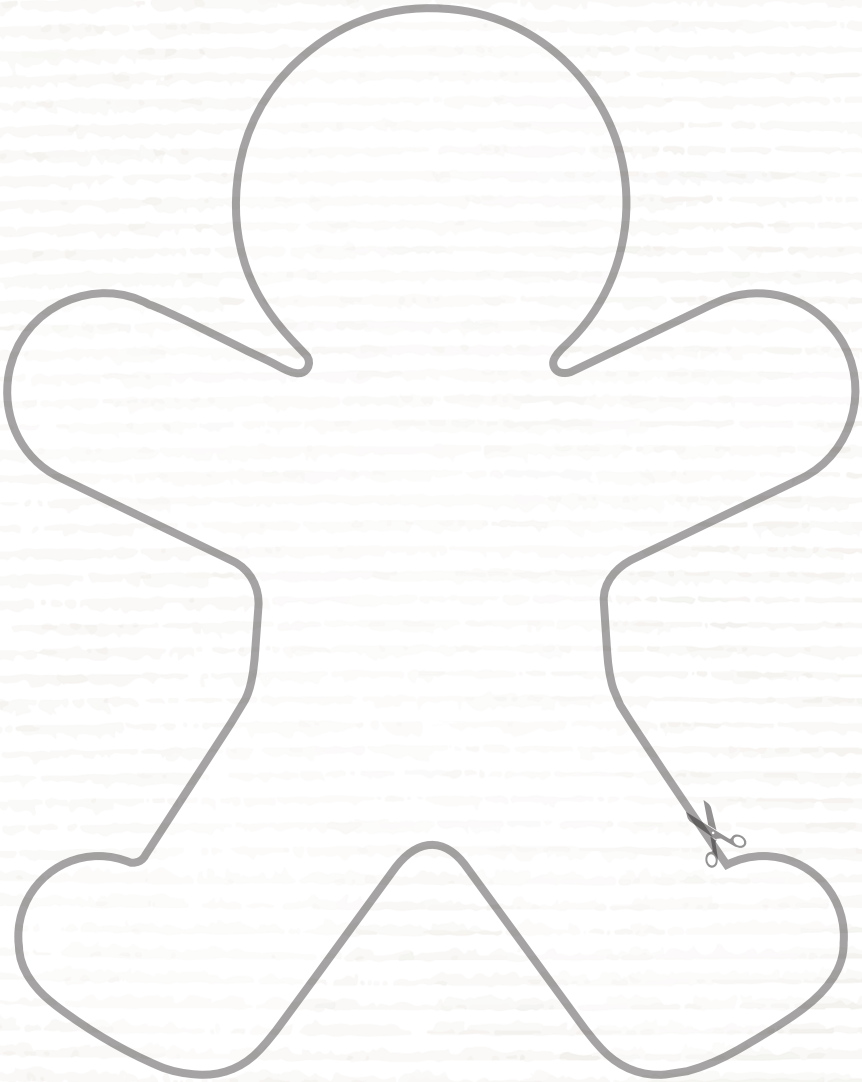

FRENLER TUTMAZSA NE OLUR?

ÖZ DENETİM

Hiç içindeki bir sesin "Boş ver kapatma televizyonu, izlemeye devam et.", "Kim ödev yapacak ki şimdi, keyfine bak.", "Sıranın önüne geçersen istediğine daha hızlı ulaşırsın." gibi şeyler söylediği oldu mu?

Bazen içimizden bizi kolayına kaçmaya ikna etmeye çalışan bir ses yükselebilir. Bu ses, hayat yolculuğumuzda sürekli gaza basarak hızlıca gitmemizi sağlamaya çalışır. **İşte öz denetim o yaramaz sese karşı "Bir dakika! Burada kararları ben veririm." demek ve canımızın istediğini değil, doğru olanı yapmaktır.** Bu da yolculuk sırasında kimsenin zarar görmemesi için bir ayağımızın frende olması anlamına gelir. Böylece gerektiğinde yavaşlayabilir veya durabiliriz.

İşte fren mekanizması iyi çalışan insanların davranışlarından birkaç örnek:

! Bu insanlar birine kızdıklarında hemen bağırmazlar.

Akıllarına gelen kötü bir söz varsa söylemezler. Bu durum o insanları dünyanın en ağır yükünü kaldıran kişiden daha güçlü kılar. Çünkü Peygamber Efendimiz (sas) "Güçlü kimse insanları güreşte yenen değil bilakis öfke anında kendisine hâkim olandır." buyurmuştur. (Müslim, Birr, 107)

Peygamber Efendimiz (sas) "Güçlü kimse insanları güreşte yenen değil bilakis öfke anında kendisine hâkim olandır." buyurmuştur.

(Müslim, Birr, 107)

! Bir şeye karar vermeden önce düşünür, aceleyle ani kararlar vermezler.

Yapacakları şeyin kendilerine ya da başkalarına bir zararı dokunur mu diye hesap ederler. Peygamber Efendimiz (sas) de acelecilikten kaçınmak gerektiğini "Acele şeytandandır." (Tirmizi, Birr, 66) buyurarak hatırlatmıştır.

! Bir davranışı bir kez yapıp sonra vazgeçmezler.

Tabiri caizse bir gün çalışıp on gün yatmazlar. Onlar "Allah katında amellerin en sevimlisi az da olsa devamlı olanıdır." (Müslim, Müsâfirîn, 216) hadisine uygun davranırlar. Bir gün üç cüz Kur'an-ı Kerim okuyup sonraki bir ayda hiç okumamak yerine, her gün az da olsa düzenli olarak Kur'an okumayı tercih ederler.

Peygamber Efendimiz (sas) şöyle buyurmuştur, "Allah katında amellerin en sevimlisi az da olsa devamlı olanıdır."
(Müslim, Müsâfirîn, 216)

Öz denetim becerisinin bir fren mekanizmasına benzediğini söylemiştik. Şimdi de bu mekanizmanın güçlenmesine en çok katkı sağlayan unsurlardan bahsedelim. Ne ola ki? Tabii ki ibadetlerimiz. İbadetlerimizi düzenli bir şekilde yerine getirmek öz denetim mekanizmasını antrenman yaparak güçlendirmeye benzer.

Mesela oruç ibadetini düşünelim. İmsak vaktinde ezan okunur okunmaz elimizde bir bardak su olsa dahi içmeyiz. Elimizde bir parça ekmek kaldıysa "Şu son lokmayı da bitireyim." diyerek ağzımıza atmayız. Ya da iftar vaktini hayal edelim. En sevdiğimiz yemekler önümüzde duruyor. Midemiz de açlıktan gurulduyor. Fakat ezan okunmadan elimizi hiçbir yemeğe uzatmayız. Bunu düzenli olarak her sene bir ay boyunca yapıyoruz.

Ya da namazı düşünelim. Sabah uykunun en güzel anında, ne kadar üşensek de namazımızı kılmak için sıcacık yatağımızdan çıkarız. Gün içinde ne kadar koşturuyor olursak olalım öğle namazı için frene basarız. Gece çok uykumuz gelmişse bile yatsı ezanının okunmasını bekler, namazımızı kıldıktan sonra yatarız. Bunu düzenli olarak her gün beş kere yaparız.

Ya da zekât... Paramızı kendimiz için biriktirip artırmak varken bu isteğimizi frenleriz. Sahip olduğumuz varlığın bir kısmını ihtiyaç sahipleri ile paylaşırız. Zekât verme yükümlülüğü olanlar bunu düzenli olarak her sene bir kez yapar.

Tüm bu düzenli ibadetler fren mekanizmamızın sürekli aktif olmasına, bakımının yapılmasına yardımcı olur. Böylece günlük hayatımızda ne zaman ihtiyaç duyarsak kullanmaya hazır hâlde bekler.

Öz denetim ilk bakışta insanı kısıtlıyormuş, özgürlüğünü elinden alıyormuş gibi görünebilir. Oysa gerçek böyle değildir. Çünkü özgürlük, aklına gelen her şeyi yapmak değil; neyi yapıp neyi yapmayacağını bilerek hareket edebilmektir. Kendi sınırlarını çizen, "hayır" demeyi bilen, gerektiğinde durabilen ve her an Allah Teâlâ'nın gözetiminde olduğu bilinciyle yaşayan insan, aslında en özgür insandır.

Çünkü özgürlük, aklına gelen her şeyi yapmak değil; neyi yapıp neyi yapmayacağını bilerek hareket edebilmektir.

ETKİNLİKLER

Pazar akşamında olduğunu hayal et. Aşağıdaki işleri en uygun olacak şekilde sıraya koy ve doğru adımların içine yaz.

GÖREVLER

Akşam namazını kılmak.	Oyun oynamak.	Kitap okumak.
Okul kıyafetlerini hazırlamak.	Yarınki matematik ödevini bitirmek.	Sevdiğin filmi/diziyi izlemek.

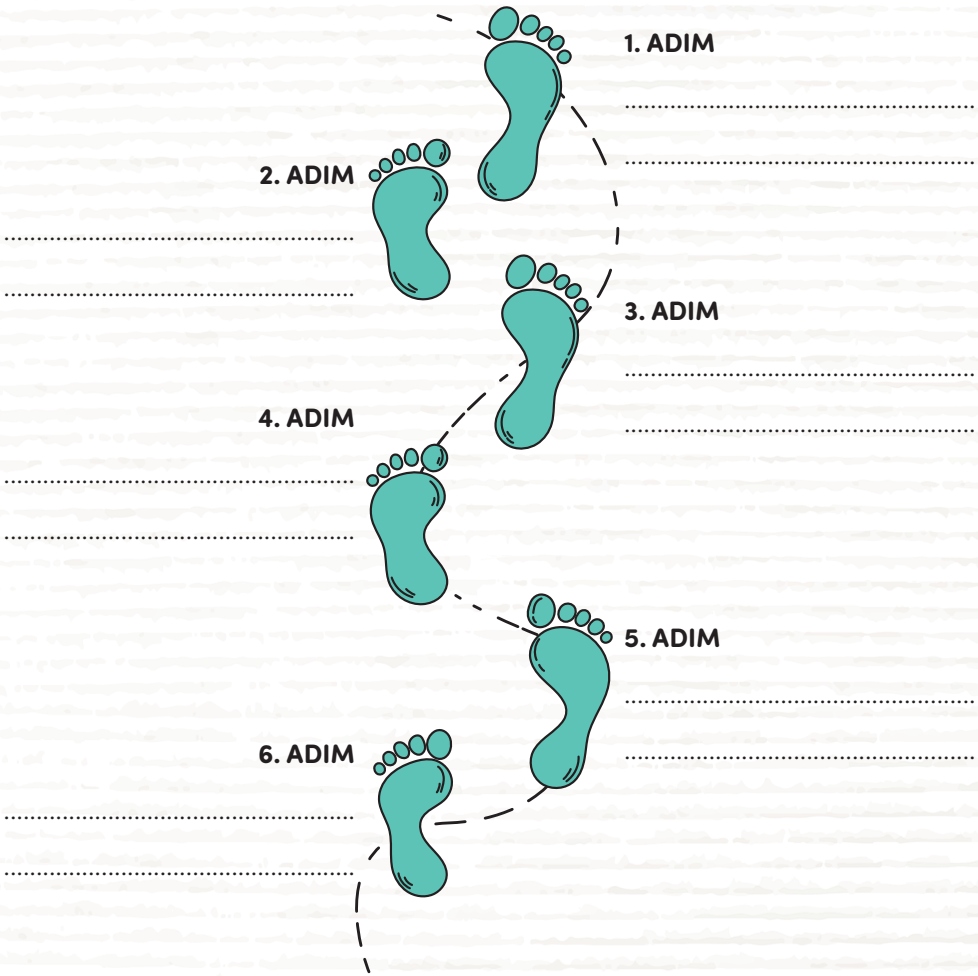

KAÇARSAN YÜK YAPARSAN GÜÇ

SORUMLULUK

Sorumluluk denince aklımıza bazen "Yapılması gereken sıkıcı işler listesi." gelebiliyor değil mi? Odayı toplamak, çöpleri atmak, erken uyanmak... Oysa sorumluluk; kendi kararlarımızın arkasında durabilmek, üzerimize düşen görevleri yerine getirmek ve attığımız her adımın dünyada bir iz bıraktığını fark etmektir. İbadetlerini aksatmadan yerine getirmekten temizliğe dikkat etmeye; bir çiçeği sulamaktan ödevini vaktinde yapmaya kadar her sorumluluk, aslında karakterimizin üzerine eklediğimiz sağlam bir tuğladır.

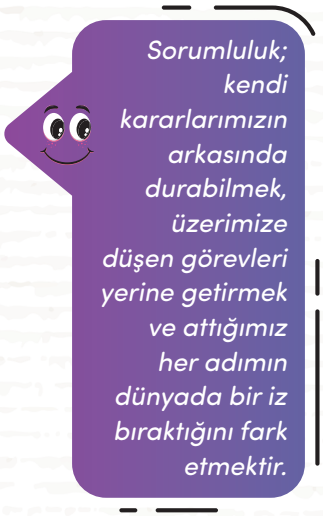

Peygamber Efendimiz (sas) sorumluluğu çoban benzetmesi ile anlatır: "Hepiniz birer çobansınız/sorumlusunuz ve hepiniz yönettiklerinizden mesulsünüz..." (Buhârî, Cum'a, 11) Peki bizim sorumluluklarımız nelerdir?

Her insanın Allah Teâlâ'ya, kendisine ve ailesine/çevresine karşı sorumlulukları vardır. Bunları yerine getirmenin bize birçok faydası olur:

- Vicdanımız daha rahat olur.
- Allah Teâlâ'nın ve çevremizin güvenini kazanırız.
- Daha başarılı oluruz.

- Allah Teâlâ'nın bize verdiği potansiyeli (yetenekleri/becerileri) uygun şekilde kullanmış oluruz.
- Zamanı daha iyi yönetiriz.
- Üretken olur, dünyaya katkı sağlarız.

Peki sorumluluklarımızı yerine getirmek bazılarının sandığı gibi sıkıcı ve zor mudur? Tam tersi! Sorumluluklar, eğer yerinde ve zamanında yerine getirilirse bizi güçlü kılar. Üst üste birikmeleri hâlinde ise üzerimize yük olur ve zorlaşırlar. Bir ayda yiyebileceğimiz tüm yemekleri bir masaya toplayıp bir öğünde yememizi isteseler ne olur? Ya zehirlenir ya da mide rahatsızlıkları geçiririz değil mi? Parça parça yediğimizde bize şifa olan yemek birden yenildiğinde zehre dönüşür. İşte tıpkı bunun gibi zamanında yerine getirdiğimiz sorumluluklar bizi büyütür ve geliştirirken, biriktirilmiş ya da ertelenmişse gözümüzde büyür ve zorlaşır.

Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur, "Göğü, yeri ve ikisi arasındakileri boş yere yaratmadık. Bu, inkâr edenlerin zannıdır..."

(Sâd, 38/27)

Sorumluluk sahibi insanlar mazeret üretmezler. Onun yerine uygun çözümler bulmaya çalışırlar. "Öğretmen bana düşük puan verdi." demek yerine "Nerelerde hata yaptım acaba?" diye düşünürler. "Zamanım yoktu yapamadım." yerine "Zamanımı daha iyi planlayabilirdim." derler.

Müslüman "Göğü, yeri ve ikisi arasındakileri boş yere yaratmadık. Bu, inkâr edenlerin zannıdır..." (Sâd, 38/27) ayetinde de ilan edildiği üzere, sebepsiz bir şekilde yaratılmadığını bilir. Yaratılış amacına uygun bir hayat sürmek için sorumluluklarını yerine getirmenin önemli olduğunun farkındadır. Haydi hep birlikte Allah Teâlâ'ya, kendimize ve ailemize/çevreye karşı sorumluluklarımızın bazılarına bir bakalım.

ALLAH TEÂLÂ'YA KARŞI SORUMLULUKLARIMIZ

Allah Teâlâ'yı tanımak ve bilmek.

Allah Teâlâ'nın emirlerini yerine getirip yasaklarından sakınmak.

İbadetlerimizi yerine getirmek.

Sadece O'na kulluk etmek.

Güzel ahlaklı olmak.

Allah'a şükretmek.

KENDİMİZE KARŞI SORUMLULUKLARIMIZ

Temizliğe dikkat etmek. Bedeni, Allah'ın emaneti olduğu bilinciyle temiz tutmak, kıyafetlerimizin temizliğine ve güzel kokmasına dikkat etmek.

Yeni şeyler öğrenerek kendimizi geliştirmek.

Vücudumuzun yakıtı olan besinlerden dengeli ve sağlıklı bir şekilde tüketerek, vücudumuzun ihtiyacı olan enerjiyi almasını sağlamak.

Vaktinde uyumak. Allah Teâlâ "Dinlensinler diye geceyi yarattığımızı, gündüzü de aydınlık kıldığımızı görmediler mi? İman eden bir kavim için elbette bunda ibretler vardır." (Neml, 27/86) buyurmuştur. Gece dinlenerek vücudumuzun ve zihnimizin bir sonraki güne hazırlanmasına fırsat vermek gerekir.

Zihnimizi kötü sözlü şarkılar, uygun olmayan diziler/filmler, videolar gibi kötü içeriklerden korumak. Çünkü bedenimizin yakıtı yediklerimiz, zihnimizin yakıtı ise izlediklerimiz ve dinlediklerimizdir.

AİLEMİZE/ÇEVREMİZE KARŞI SORUMLULUKLARIMIZ

- Ailemize ve çevremizdeki diğer insanlara/ canlılara karşı saygılı olmak.
- Ailenin sunduğu imkânları (harçlık, internet vs.) doğru amaçlar için kullanmak.
- Odamızın/evimizin düzenine ve temizliğine dikkat etmek.
- Ev işlerine yardımcı olmak.
- Okul/kurs düzen ve temizliğine dikkat etmek.
- Okul/kurs kurallarına uymak.
- Ödevleri zamanında yapmak.
- Doğayı ve çevreyi korumak.
- Kamu malını korumak.
- Hayvanları korumak.
- Ortak alan kurallarına uymak.

DEĞERLİYİM, DEĞERLİSİN, DEĞERLİ

MAHREMİYET

Çok değerli bir şeyin sana emanet edildiğini düşün. Onu nasıl saklarsın? Onu korumak için nelere dikkat edersin?

İslam inancına göre insan eşref-i mahlukattır. Yani yaratılmışların en şereflisi. Allah Teâlâ bizi çok kıymetli yaratmıştır. Kıymetli olan şeyler korunur, kollanır. Mahremiyet; Allah Teâlâ'nın bize verdiği bu değeri korumak için sınırlarımızı gözetmemiz anlamına gelir. Kendi sınırlarımızı gözetmek mahremiyetin bir boyutudur. Diğer boyutu ise karşımızdakinin de bizim kadar değerli olduğunu bilerek onun da sınırlarını gözetmektir.

Mahremiyet konusunu birkaç başlık altında konuşmak mümkündür.

1. **Beden Mahremiyeti:** İslam inancına göre beden bize emanet edilmiştir. Bizlere de emaneti koruma görevi verilmiştir. Karşımızdaki kişi kim olursa olsun ve maksadı ne olursa olsun (Seni sevdiğimden yapıyorum, şaka yapıyorum, kötü niyetim yok vs.) bedenimize uygun olmayan şekilde temas etmesine müsaade etmemeliyiz. Böyle bir durumda acil alarm durumuna geçip o kişiden uzaklaşmalı ve güvendiğimiz bir büyüğümüzden yardım istemeliyiz.

Sen Ne Dersin?

Sokakta yürürken herhangi birisinin evinin camından "Heey, evime gelmek ister misin?" diye seslendiğini düşün. Bu kulağımıza ne kadar garip geliyor öyle değil mi? Peki evimizin içindeki özel anları/alanları binlerce kişinin izleyeceği şekilde paylaşmanın bundan bir farkı var mı?

2. **Mekân mahremiyeti:** İnsanların evlerinin içi, kişiye özel odalar, banyo ve tuvaletler mahrem alanlardır. Buralarda birini gözetlemek ya da kapı çalmadan girmek mahremiyet ihlalidir. Bir evin perdesi açık olsa dahi yine de içeriye bakmamak, odanın kapısı açık olsa da yine de orada olduğumuzu fark ettirmek için kapıyı tıklamak gerekir. İslam bize bu inceliklerle yaşamayı emrederken günümüzde sosyal medyanın da etkisiyle ne yazık ki mekân mahremiyetinin sıklıkla ihlal edildiğini görmekteyiz. Kıyafet kombin videoları, şaka videoları derken insanlar evlerinin herhangi bir alanında (yatak odası, banyo, salon vs.) mahremiyet sınırlarını aşan videolar çekip binlerce insana açık bir şekilde paylaşmaktalar.

3. **Zaman Mahremiyeti**: Birisinin telefon rehberimizde kayıtlı olması ona istediğimiz her an ulaşma özgürlüğümüz olduğu anlamına gelmez. Akşam saatlerinde ya da hafta sonunda insanlar vakitlerini kendilerine veya ailelerine ayırmak isterler. Bu zamanlarda, birisini rahatsız etmekten kaçınmak gerekir. Öğretmenimize bir soru soracaksak ya da arkadaşımıza kafamıza takılan bir şey danışacaksak bunun için uygun zamanları kollamamız gerekir.

Zaman mahremiyeti konusunda dikkat edilmesi gereken bir husus da birisinin evine çat kapı gitmemektir. Her ne kadar "sürpriz" olarak isimlendirilse de, ani misafirlikler ya da ziyaretler insanların planlarının aksamasına sebep olabilir.

Son olarak; bir insanın kendisine ya da başkasına ayırdığı vakte karşı duyarlı ve saygılı olmak çok önemlidir. Bir arkadaşının teneffüste kitap okuduğunu varsay; Kendine ayırdığı bir zaman diliminde yanına gidip sohbet etmeye çalışmak, kitapla ilgili sorular sorarak dikkatini dağıtmak ya da "Boş ver kitap okumayı gel hadi top oynayalım." diyerek ikna etmeye çalışmak da zaman mahremiyetini ihlal etmektir. Ya da bir arkadaşının başka bir arkadaşı ile sohbet ettiğini varsay; Ortama müsaade istemeden girmek, "Ne konuşuyorsunuz bakalım?" diye sormak, "Konuştuğunuz şey özel değilse ben de oturabilir miyim?" diye sormadan yanlarına oturmak da zaman mahremiyetini ihlal etmektir.

Peygamber Efendimiz (sas) "Bir kişi bir söz söyleyip sonra da (kimsenin duymadığından emin olmak için) etrafına bakınırsa, o söz emanettir." buyurmuştur.

(Ebû Dâvûd, Edeb, 32)

4. **Bilgi Mahremiyeti:** Allah Teâlâ Hucurât suresi 12. ayette gizliliklerin araştırılmamasını emreder. Birisi hakkında özel bir bilgiye sahipsek bunu başkasına anlatmamak, kendimizle ilgili özel bilgileri de ulu orta paylaşmaktan kaçınmak gerekir.

Bazen de birisi bize güvenerek bir sırrını anlatabilir. Bu zamanlarda da bu sırrı saklamak gerekir. Peygamber Efendimiz (sas) "Bir kişi bir söz söyleyip sonra da (kimsenin duymadığından emin olmak için) etrafına bakınırsa, o söz emanettir." (Ebû Dâvûd, Edeb, 32) buyurarak sırra emanet gözüyle bakmıştır. Emanete ihanet etmemek gerekir.

! Yalnız burada dikkat edilmesi gereken bir husus vardır?

Bir şey ne zaman sır olmaktan çıkar? Birincisi; bizim ya da başkasının zarar görme ihtimalinin olduğu durumlarda o konu sır olmaktan çıkar. İkincisi; birinin mahremiyet sınırlarının aşıldığı durumlarda da konu sır olmaktan çıkar. Bir arkadaşının anne ve babasının boşanması ikiniz arasında sır olabilir. Ama arkadaşının ona zarar veren kişilerle takıldığını bilmek sır değildir. Bir arkadaşının babasının iflas ettiğini bilmen ikiniz arasında bir sır olabilir. Ama birisinin arkadaşından uygunsuz fotoğraflarını istediğini bilmen sır değildir. Sonuç olarak mahremiyet; ruhumuzu, kişiliğimizi ve değerlerimizi koruyan bir kaledir.

Unutmayalım; Allah Teâlâ'nın bize emanet olarak verdiği bedenimiz, vaktimiz ve özel bilgilerimiz ancak biz onlara sahip çıktığımızda değerini korur.

Şimdi kendi özel alanının kahramanı olma zamanı!

ETKİNLİKLER

Aşağıdaki hikâyede 6 mahremiyet ihlali var. Bakalım bulabilecek misin? Bulduktan sonra hataları düzelterek daha doğru bir hikâye yazabilirsin.

Günlerden bir gün Yiğit haber vermeksizin arkadaşı Ömer'in evine gitmiş. Kapıyı Ömer'in annesi açıp Yiğit'e oğlunun kendi odasında olduğunu söylemiş. Yiğit koşarak izin almadan odaya girmiş. Odasında kitap okurken arkadaşını aniden karşısında gören Ömer çok şaşırmış. Yiğit heyecanla "Ya bırak şimdi kitap okumayı." diyerek kitabı arkadaşının elinden almış. Konuşmaya devam etmiş. "Ömer ne olduğunu tahmin edemezsin? Senin sosyal medya hesabına girip seni tanımayan bir arkadaşıma arkadaşlık isteği gönderdim. O da hemen kabul etti. Onunla hiç tanışmıyor gibi sohbet ettim. Onun hakkında çok şey bildiğimi görünce hem korktu hem de şaşırdı. Çok eğlenceliydi." Ömer bu şakanın yapıldığı çocuğun kim olduğunu merak etmiş. Yiğit hemen arkadaşının bütün fotoğraflarını göstermiş. Birlikte bu duruma çok gülmüşler.

Şimdi bir de hikâyemizi doğru davranışları yansıtarak yazmaya ne dersin?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

KARANLIKTAN AYDINLIĞA BİR KÖPRÜ

SABIR

Tabletine bir oyun yüklemeye çalışıyorsun ama çok yavaş yükleniyor. Aşağıdaki davranışlardan hangisini sergilersin?

A) Çok sinirlenip tablete vururum.

B) Oyunu indirmekten vazgeçerim.

C) Elimden bir şey gelmeyeceğini düşünüp tabletin başında bir saat oyunun inmesini beklerim.

D) Oyunu indirmenin daha hızlı bir yolu olup olmadığını araştırırım, eğer yoksa oyunun inmesini beklerken diğer işlerimi hallederim.

Eğer yukarıdaki seçeneklerden "D" şıkkını seçtiysen tam bir sabır timsalisin demektir.

Günümüz dünyasında artık her şey bir "tık"la olsun istiyoruz, değil mi? Oyunlar hemen yüklensin, ödevler sihirli bir değnekle bitiversin, sorunlar anında çözülsün. Hiç beklemeyelim. Sabır denilince aklımıza ilk olarak sıkıcı bir bekleyiş gelir. Ama sabır, aslında hiçbir şey yapmadan beklemek demek değildir. O bekleme anını iyi değerlendirmektir. Elimizden gelen bir şey varsa onu yapmak ve kararlılık göstermektir. Allah Teâlâ, zorluk anında pes et-

meyenlerin destekçisi olduğunu "Ey iman edenler! Sabır ve namazla yardım dileyin. Şüphesiz Allah sabredenlerin yanındadır." ayeti ile müjdelemiştir. (Bakara, 2/153)

Allah Teâlâ "Ey iman edenler! Sabır ve namazla yardım dileyin. Şüphesiz Allah sabredenlerin yanındadır." buyurmuştur.
(Bakara, 2/153)

Sabır iki farklı başlık altında incelenebilir:

1. **İyilik ve Başarıda Sabır Göstermek;** Bir işi düzenli bir şekilde devam ettirmek, doğru davranışlarda istikrarlı olmak, başladığımız bir işi yarım bırakmamak anlamına gelir. Örneğin;
   - Beş vakit namazımızı kılmak,
   - Dürüstlükten ödün vermemek,
   - Düzenli ders çalışmak vs.

Bunları yaparken belki canımız sıkılabilir, yapmak istemeyebiliriz. Bir sporcu kasları ağrısa ya da canı istemese dahi antrenmandan vazgeçer mi? Elbette hayır! Çünkü sonunda kaslarının güçleneceğini ve onu başarıya götüreceğini bilir. İşte bir Müslüman da bazen üşense de iyilik yapmaktan ve sorumluluklarını yerine getirmeye çalışmaktan vazgeçmez. Çünkü sonunda iyi bir insan olacağını ve Allah'ın rızasını kazanacağını bilir.

2. **Zorluklar Karşısında Sabır Göstermek**; Hayat bazen rüzgârın sert estiği, bazen dik yokuşların olduğu bir yolculuktur. Sabır bu zorluklar karşısında "Bu da geçer, Allah Teâlâ bana yardım eder." diyebilmek ve çözüm bulmaya odaklanmaktır. Allah Teâlâ İnşirâh suresinde "Demek ki zorlukla beraber bir kolaylık vardır. Evet, doğrusu her güçlüğün yanında bir kolaylık var." buyurarak kullarına yardım edeceğini müjdelemiştir. (İnşirâh, 94/5-6) Hz. Yûsuf'un kuyudan Mısır'daki yüksek bir makama ulaşmasında, Hz. Muhammed'in Mekke'deki baskılardan Medine'deki huzura erişmesinde ve Hz. Eyyûb'un hastalıktan şifaya kavuşmasında, doğru ve güzel bir şekilde sabretmenin etkisi büyük olmuştur.

Allah Teâlâ "Demek ki zorlukla beraber bir kolaylık vardır. Evet, doğrusu her güçlüğün yanında bir kolaylık var." buyurarak kullarına yardım edeceğini müjdelemiştir. buyurmuştur.
(İnşirâh, 94/5-6)

Unutmayalım; bugün sergilediğimiz küçük sabırlar, yarın daha büyük başarılara imza atmak için bize basamak olacaktır.

Sabır bizi başarıya hazırlayan sessiz bir güçtür. Hayat yolculuğunda karşımıza çıkan engeller aslında bizi durdurmak için değil ne kadar kararlı olduğumuzu ölçmek için vardır. Allah Teâlâ'nın sabredenlerle beraber olduğu müjdesini kulağına küpe yapan biri, zorluklar karşısında pes etmez.

Hayatla Bağ Kur!

1

Elif ve küçük kardeşi Ebrar kek yapmaya karar vermişler. Ebrar heyecanla "Yumurtaları ben kırmak istiyorum." demiş. Ama yaşı küçük olduğu için işleri ablasından daha yavaş yapıyormuş. Birinci yumurtayı kırması bile uzun sürmüş. Elif tam "Çekil çok yavaşsın diğer ikisini ben kırarım." diyecekmiş ki vazgeçmiş. "Neyse kek de biraz geç olsun ne olacak. Yumurtaları elinden alırsam üzülür şimdi kardeşim." diyerek kardeşi tüm yumurtaları kırana kadar onu sabırla beklemiş.

2

Erva matematik dersini hiç sevmiyormuş. Ödevlerini yapmak için oturduğunda çok sıkılmış ve kalkıp oyun oynamak istemiş. Sonra "Sıkılsam bile çalışmaya devam edersem zamanla ben de matematikte iyi olabilirim." diye düşünmüş ve matematik ödevini bitirene kadar sabırla masada oturmuş.

3

Osman'ın ayağı kırılmış. Doktor ona bir ay okula gidemeyeceğini söylemiş. Osman "Arkadaşlarımı özlerim." deyip çok üzülmüş. Sonra "Ama biraz sabreder ve ilaçlarımı düzenli kullanırsam bu rahatsızlığım geçecek. Ben de o zamana kadar arkadaşlarımla görüntülü konuşabilir ya da onları eve davet edebilirim." diye düşünmüş ve kendini çok daha iyi hissetmiş.

KORKUSUZLUK DEĞİL, KORKUYA RAĞMEN DOĞRU YOLDA YÜRÜMEK

CESARET

İslam'ın ilk yıllarında Müslümanlar istedikleri gibi ibadet edemiyor, her yerde rahatça Kur'an okuyamıyorlardı. Bir gün Peygamber Efendimizin "Kureyşlilere Kur'an-ı Kerim'i kim okuyup duyurabilir?" sorusuna sahabeden Abdullah bin Mesud gönüllü oldu. Diğer sahabiler bunu yaptığı takdirde müşriklerin ona zarar verecekleri konusunda Abdullah bin Mesud'u uyardılar. Ama o, Kureyşlilerin önünde sesli bir şekilde Kur'an okudu. **Yapılması gereken bir şey vardı. Abdullah bin Mesud zorlanacağını bilse dahi geri adım atmadı. İşte cesaret buydu!**

Filistin'deki insanlar için gemilerle yola çıkmış bir yardım filosu. Türkiye de dâhil olmak üzere dünyanın birçok yerinden yüzlerce gönüllü gemilerle denize açıldı. Soykırıma dur demek için. Filodaki aktivistler kendilerinden önce yola çıkan gemilerin durdurulduğunu, içindeki gönüllülere eziyet edildiğini biliyorlardı.

Ama yapılması gereken bir şey vardı. Onlar da zorlanacaklarını bilseler ve korksalar dahi geri adım atmadılar. İşte cesaret buydu!

Yusuf... 12 yaşında bir ortaokul öğrencisi. Teneffüste üst sınıftaki öğrencilerin sınıf arkadaşı Oğuz ile dalga geçtiklerini, onu utandırdıklarını fark etti. Tam öğretmene bu durumu anlatmaya giderken başka bir arkadaşı onu durdurup "Dur yapma, senin şikâyet ettiğini anlarlarsa bu defa da sana takarlar." dedi. **Yusuf biraz korktu ama yapılması gereken bir şey vardı. Ona da zorbalık yapma ihtimalleri olduğunu bilmesine rağmen geri adım atmadı ve öğretmene haber vererek arkadaşını kurtardı. İşte cesaret buydu!**

Mekkeli müşrikler Peygamber Efendimize ziyet etmelerine rağmen o, İslam'ı tebliğ etmekten asla vazgeçmiyordu. Bunun üzerine müşrikler, Efendimizin amcası Ebû Talip'e gelerek yeğenini uyarmasını istediler. Kendisiyle konuşmaya giden amcasına Peygamber Efendimiz (sas) şu cevabı vermişti: "Ey amca! Allah'a yemin olsun ki bu davamı terk etmem. Karşılığında sağ elime güneşi, sol elime de ayı koysalar, Allah dinini güçlendirinceye veya bu yolda canımı verinceye kadar asla bundan vazgeçmeyeceğim." (İbn Hişâm, Sîret, 1/101) Peygamber Efendimiz (sas) eğer bu teklifi kabul ederse yaşadığı zorlukların ve eziyetlerin son bulacağını biliyordu. **Ama o, yanlış olan kolayı seçmektense doğru olan zoru seçmeyi tercih etmişti. İşte cesaret buydu!**

Ibtihal Abou El Saad. Dünyanın en seçkin üniversitelerinden birisi olan Harvard Üniversitesi mezunu, Fas kökenli, Microsoft'ta çalışan genç bir yazılımcı. Bu genç kadın, Bill Gates'in de olduğu bir toplantıda Microsoft'u, İsrail'e yapay zekâ desteği verdiği gerekçesiyle protesto edip, binlerce dolar maaş kazandığı işinden anında istifa etti. Eğer o işte çalışmaya devam etseydi muhtemelen ömrü

boyunca çok rahat ve zengin bir hayatı olacaktı. Ama Filistin'deki soykırım hepimizin gözünün önünde gerçekleşiyordu. **Ve Ibtihal, yanlış olan kolayı seçmek yerine, doğru olan zoru seçmeyi tercih etti. İşte cesaret buydu!**

Hüma... 13 yaşında bir ortaokul öğrencisi. Arkadaşları ile parkta cips yiyip gazoz içerek sohbet edeceklerdi. Aralarında para topladılar. Alışveriş yapmak için mahallelerindeki en yakın bakkala gittiler. Hüma bakkala girer girmez tüm cips ve gazoz markalarının boykot olduğunu fark etti. Arkadaşlarına buradan alışveriş yapamayacaklarını söyledi. Arkadaşları "Bir defadan bir şey olmaz. Market çok uzak, oraya kadar kim gidecek şimdi?" dediler. Hüma arkadaşlarını dinlese iki dakika içinde alışverişlerini tamamlayıp rahatça parka gidip eğlenmeye başlayabilirlerdi. Ama Filistin'de zarar gören yaşıtlarını düşündü. "Ben tek başıma koşarak gider gelirim." dedi ve boykotlu ürünlerden almayı reddetti. **Hüma yanlış olan kolayı seçmek yerine, doğru olan zoru seçmeyi tercih etti. İşte cesaret buydu!**

Hepsi yaşanmış olan bu örnek olaylardan üç çıkarım yapmak mümkündür. **Birincisi;** cesaret herhangi bir çağa ya da yaşa özgü bir erdem değildir. Hangi çağda yaşarsak yaşayalım, kaç yaşında olursak olalım kötülüğün, yanlışın karşısında gücümüz ve imkânımız yettiğince durmak cesaret örneğidir.

İkincisi; cesaret, insanın korksa ve zorlanacağını bilse dahi doğru olanı yapmaya çaba göstermesidir. Cesaret korkunun yokluğu anlamına gelmez. Korku herkesin yaşadığı doğal bir duygudur. Fakat korkudan kaçmak için yanlış kalabalıklar içinde bulunmaktansa doğru yolda tek başına yürümemiz önemlidir.

Üçüncüsü; cesaretin bir diğer boyutu ise yeri geldiğinde rahatı, konforu ve imkânları elimizin tersi ile itebilmektir. İnsan nefsi kolayı ve rahatı ister. Cesur insan ise kolayı ve rahatı değil, Allah Teâlâ'nın rızasını önceler. Bu yüzden kolay olan yanlışı değil, zor olan doğruyu seçer.

Cesaret korkunun yokluğu anlamına gelmez. Korku herkesin yaşadığı doğal bir duygudur. Fakat korkudan kaçmak için yanlış kalabalıklar içinde bulunmaktansa doğru yolda tek başına yürümemiz önemlidir.

Cesur insanlar doğru yolda yürümeyi tercih edip gerisi için Allah Teâlâ'ya tevekkül ederler. Peygamber Efendimiz (sas) Hz. Ebû Bekir ile beraber hicret ederken bir mağarada saklanmışlardı. Onları takip eden müşriklerin çok yakında olduğunu fark ettiği için tedirgin olan Hz. Ebû Bekir'e Peygamber Efendimiz (sas) "Tasalanma Allah bizimle beraberdir." (Tevbe, 9/40) buyurmuştu. Çünkü Allah Teâlâ'nın onları koruyacağından emindi. Bir Müslüman şunu her zaman bilir. Allah yanındaysa kim onun karşısında durabilir?

Cesaret konusu ile ilgili yaygın bir yanlış inanış vardır, son olarak bunu düzeltelim. Cesaret; "Sonunu düşünen kahraman olamaz." mantığıyla hareket edip aklına ilk geleni yapmak, çılgınlık etmek ve düşünmeden davranmak değildir. Aksine cesaret; ancak akıl ve öngörüyle birleştiğinde gerçek bir değer ifade eder.

Cesaret; "Sonunu düşünen kahraman olamaz." mantığıyla hareket edip aklına ilk geleni yapmak, çılgınlık etmek ve düşünmeden davranmak değildir. Aksine cesaret; ancak akıl ve öngörüyle birleştiğinde gerçek bir değer ifade eder.

ETKİNLİKLER

Grubun onayını kazanabilmek için yanlış ortamlar içinde olmak sosyal etkiden, tek kalsak da doğru yolda ilerlemek bilinçli olmaktan ve cesarettendir. Aşağıda, yapılan bazı seçimlere dair örnekler yer alıyor. Bunları okuyup değerlendirerek; karşılarındaki boşluğa eğer gruba uyum sağlamak için yapılan bir davranışsa "SOSYAL ETKİDEN" değilse "CESARETTEN" ifadelerinden hangisi uygunsa onu yaz.

- Yiğit "Annem bu oyunun uygun olmadığını söyledi. Arkadaşlarımla tek ortak noktam bu oyun değil. Başka konularla ilgili sohbet edebilirim." deyip oyunu indirmekten vazgeçiyor. (.....)

- Ali kendi ayakkabısı çok yeni olmasına rağmen "Bütün arkadaşlarımda bu ayakkabıdan var." diyerek başka bir ayakkabı istiyor. (.....)

- Zeynep "Hiç kimse Ayşe ile oynamıyor ben de uzak durayım." diyerek Ayşe'yi görmezden geliyor. (.....)

- Mahir sigara içmeyi denemek isteyen arkadaşlarına "Bu zararlı, ben istemiyorum." diye karşılık veriyor. Onu korkak olmakla suçlayan arkadaşlarına "Evet vücudumun zarar görmesinden korkuyorum. Bu çok doğal." diyerek o ortamdan ayrılıyor. (.....)

- Ali "Artık bu ayakkabılar moda, sende yok mu daha?" diyen arkadaşlarına rağmen çok sevdiği diğer ayakkabı ile okula gitmeye devam ediyor. (.....)

- Yiğit "Bu oyunu indirmeliyim, arkadaşlarımın hepsi oynuyor, grubun dışında kalamam." diye zararlı bir oyun indiriyor. (.....)

- Zeynep "Henüz Ayşe ile tanışmıyorum. Onunla zaman geçirip arkadaş olmak için uygun biri olup olmadığına bakacağım." diyerek herkes garipsese dahi onunla tanışmaya gidiyor. (.....)

- Mahir sigara içmeyi denemek isteyen arkadaşlarına "İçmezsem korktuğumu düşünürler." diyerek ayak uyduruyor. (.....)

HATASIZ KUL OLMAZ RABBİN SENİ BIRAKMAZ

HATALARDAN DERS ALMAK

Bir sınavda olduğumuzu varsayalım. Soruları çözerken zaman zaman hatalarımızın çıkması kaçınılmazdır değil mi? Peki hata yaptığımız soruları bir dahaki sefere çözebilmenin yolu nedir? Tabii ki önce hatamızı fark etmek, sonra doğrusunu öğrenebilmek için çabalamaktır. Bunları tek başımıza halledemediğimiz zamanlarda ise konuyu bilen birisinden (bir arkadaş ya da öğretmen vs.) destek almamız gerekir.

İnsan da dünya hayatında âdeta bir sınavdadır. Hepimiz hayat yolculuğunda zaman zaman hatalar yaparız. Peygamber Efendimiz (sas) "*İnsanlar içerisinde* Yahyâ b. Zekeriyyâ hariç hata yapmayan veya hata yapmayı düşünmeyen kimse yoktur." buyurmuştur. (İbn Hanbel, Müsned, 1/293) Bu hadis-i şeriften de anlayacağımız üzere hiçbirimiz hatadan muaf değilizdir. Hata, insanın bir taşa takılıp düşmesi gibidir. Hatalardan ders çıkarmak ise takıldığımız taşı tanıyıp bir sonraki yürüyüşte oradan dikkatli geçmek ya da yolumuzu değiştirmektir.

Hata yapan bir Müslüman'ın temel sorumluluğu, hatasını fark etmek, tövbe etmek ve bir daha aynı hatayı tekrarlamamak için çabalamaktır. Bizler, bu sorumlulukları yerine getirdikten sonra Allah Teâlâ'nın affediciliğine, kullarına karşı olan şefkat ve merhametine güveniriz. Hatamızı düzeltemeyeceğimizi düşünerek umutsuzluğa kapılmayız. Çünkü Allah Teâlâ Nahl suresinde "Sonuç olarak senin Rabbin cahillikle kötülük işleyen ama bunun ardından tövbe edip kendilerini düzeltenlerin yardımcısıdır. Onların bu dönüşünden sonra, bilesin ki artık Rabbinin mağfiret ve rahmeti de çok geniştir." (Nahl, 16/119) buyurmuştur. Sadece bu ayette değil Kur'an-ı Kerim'in birçok yerinde hata yaptığımız zaman umutsuzluğa kapılmamamız gerektiğinden, Allah'ın tövbeleri çokça kabul eden, çok affedici ve merhametli olduğundan bahsedilir.

Allah Teâlâ Nahl suresinde "Sonuç olarak senin Rabbin cahillikle kötülük işleyen ama bunun ardından tövbe edip kendilerini düzeltenlerin yardımcısıdır. Onların bu dönüşünden sonra, bilesin ki artık Rabbinin mağfiret ve rahmeti de çok geniştir." buyurmuştur.

(Nahl, 16/119)

Bir bilgisayar oyunu oynarken bölümlerden birinde takıldığımızı varsayalım. Bazen bir bölümü geçmek için birden fazla deneme yapmamız gerekir değil mi? Ancak vazgeçmediğimiz zamanlarda oyunu tamamlamamız mümkün olur. Hayatta da hata yaptığımızda kendimizden vazgeçmememiz, daha dikkatli ve akıllıca adımlarla yolumuza devam etmemiz gerekir. Nasıl ki oyunlarda canlar yenilendiğinde takıldığımız bölümü bir kez daha oynama imkânımız oluyorsa; Allah Teâlâ da armağan ettiği her yeni günle bize hatalarımızı telafi etme ve daha doğru davranışlar sergileme imkânı verir.

Hatalarımız, eğer onları iyi değerlendirebilir ve onlardan ders çıkarabilirsek bizi daha iyi bir insan olmaya yaklaştıran basamaklara dönüşür. Bir hatamız bizi daha düşünceli, daha mütevazı, daha dikkatli veya daha merhametli yapıyorsa o hata aslında gizli bir rahmettir. Hatalarımızı üzerimize yük olarak görmeyip bizi yukarıya taşıyacak basamaklar olarak kullanmak bizi bir adım öne geçirir. Allah'ın rızasını kazanmamıza yardımcı olur.

Hayatla Bağ Kur!

Ayşe teneffüste tokasını almak için sınıfa gelmişti. Çantasına, sırasının altına ve bakabileceği her yere bakmasına rağmen tokasını bulamadı. Tam çıkarken arkadaşı Elif'in sırasında bir toka olduğu fark etti. "Bunu kullanayım bari." diyerek arkadaşından izin almadan onun tokasını aldı, saçına taktı. Teneffüste oyun oynarken Ayşe fark etmeden toka saçından düşüp kayboldu. Ne kadar aradıysa da Elif'in tokasını bulamayan Ayşe çok üzüldü. Olanları Elif'e anlattı, özür diledi. Arkadaşı çok sevdiği tokanın kaybolmasına üzülse bile Ayşe'yi affetti.

Aradan birkaç gün geçti. Pazar günü dışarıda lapa lapa kar yağıyordu. Ayşe'nin arkadaşları onu bahçeye kartopu oynamaya çağırdılar. Ayşe, heyecanla annesinden izin aldı. Montunu giydi, atkısını sardı. Ama eldivenlerini bulamıyordu. "Kardeşimin eldivenlerini alayım bari." diye düşündü. Odasına gitti ama kardeşi odada yoktu. Arkadaşları da ısrarla Ayşe'ye sesleniyorlardı. Tam eldivenleri kardeşinden izin istemeden alacakken aklına okulda yaşananlar geldi. Elif'in tokasını izinsiz alıp kaybedince çok üzülmüştü. "Ya tekrar aynı şey olursa?" diye düşündü Ayşe. "Neyse arkadaşlarım biraz daha beklesin." dedi ve evde kardeşini aramaya başladı. Kardeşi mutfakta kurabiye yiyordu. "Eldivenlerini ödünç alabilir miyim?" diye sordu Ayşe. Kardeşi izin verince eldivenleri takıp hemen arkadaşlarının yanına koştu.

Önceki hatasından ders alıp benzer bir durumda aynı şeyi yapmayan Ayşe, hatasını daha iyi bir insan olmak için bir fırsat olarak kullanmış oldu.

ETKİNLİKLER

Aşağıdaki resimleri ailenden istediğin birisi ile incele ve sorular üzerine birlikte sohbet edin:

1. Bu resimlerden yola çıkarak, başarılı ve başarısız insanlar arasındaki en temel farkın ne olduğu söylenebilir?
2. Hata yapmak kötü bir şey midir?
3. Yapılan hataları avantaja çevirmenin ne gibi yolları olabilir?

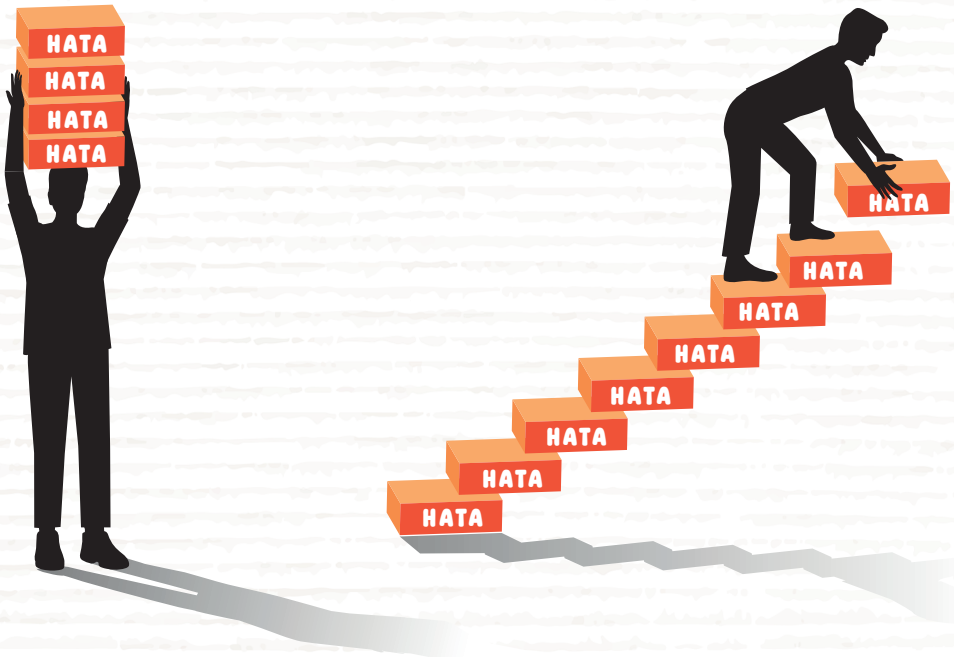

Bende Kalan

Bu bölümde aklımda kalanlar ve kendime aldığım notlar:

2. BÖLÜM

HEPİMİZ BİRİMİZ BİRİMİZ HEPİMİZ İÇİN

KALBİNİN SESİNE KULAK VER

DOĞRULUK-DÜRÜSTLÜK

Allah Teâlâ "Sana emredildiği gibi dosdoğru ol." buyurmuştur.

(Hûd, 11/112)

Peygamber Efendimiz (sas) nübüvvetinin 4. senesinde Mekkelilere tebliğ yapmak için Safâ Tepesi'ne çıkmıştı. Herkesi etrafında toplayıp şu cümleler ile konuşmasına başladı: "Ne dersiniz, size şu dağın arkasından (sizinle savaşmak üzere düşman) atlılar geliyor diye haber versem bana inanır mıydınız?" Oradaki insanlar da şu cevabı vermişti: "Biz senin hiç yalan söylediğini görmedik." (Buhârî, Tefsîr (Leheb), 1)

Şimdi biraz düşünelim. Peygamber Efendimiz (sas) ne yapmıştı da içinde yaşadığı topluluğun güvenini bu kadar kazanmıştı?

Onun bu güveni kazanmasının temel sebebi doğruluk ve dürüstlük timsali olmasıydı. O, "Sana emredildiği gibi dosdoğru ol." (Hûd, 11/112) emrine uygun bir yaşam sürerdi. Peygamber Efendimiz (sas) birisine bir söz verse karşısındaki hiç kaygılanmazdı. Çünkü bilirlerdi ki Peygamber Efendimiz tutamayacağı bir sözü vermezdi. Birine bir şey söylemeye kalksa, karşıdaki hiç sorgulamadan söylediğine inanırdı. Çünkü bilirdi ki doğruluğundan emin olmadığı hiçbir şeyi seslendirmezdi. Birisi malını emanet edecek bir yer arasa aklına ilk olarak Peygamberimiz (sas) gelirdi. Çünkü bilirdi ki ona emanet edilen malı sahibine teslim edeceği gün gelinceye dek kendi

malı gibi koruyup gözetirdi. Birine bir öğüt verse o kişi öğüdünü dinlerdi. Çünkü bilirdi ki kendi yapmadığı şeyi başkasına söylemezdi.

Muhammedü'l-emîn olarak anılan Efendimizin hayatına baktığımızda sarsılmaz bir güveni inşa etmek için gerekli olan unsurların neler olduğunu görebiliyoruz.

1. Doğruyu söylemek,
2. Sözlerinde ve davranışlarında tutarlı olmak,
3. Emanete sahip çıkmak,
4. Verilen sözü tutmak.

Doğruluk ve dürüstlük kalbin, dilin ve davranışların aynı hizada buluşmasıdır. Bizler yukarıdaki dört unsuru kendi hayatımıza yansıttığımız takdirde Peygamber Efendimizin "emin" sıfatına yaklaşmış oluruz. Doğruluk/dürüstlük bize kısa vadede kaybediyormuşuz gibi hissettirebilir. Fakat uzun vadede, dünyada güvenilir bir kimlik ahirette de sıddıklar makamı kazandırır. Bu durumu Peygamber Efendimiz (sas) de şu şekilde müjdelemiştir: "Doğruluktan ayrılmayın. Çünkü doğruluk (insanı) iyiliğe, iyilik de cennete götürür. Kişi devamlı doğru söyler ve doğruluktan ayrılmazsa Allah katında "doğru/sıddık" olarak tescillenir... (Müslim, Birr, 105)

Peygamber Efendimiz (sas) şöyle buyurmuştur, "Doğruluktan ayrılmayın. Çünkü doğruluk (insanı) iyiliğe, iyilik de cennete götürür. Kişi devamlı doğru söyler ve doğruluktan ayrılmazsa Allah katında "doğru/sıddık" olarak tescillenir...

(Müslim, Birr, 105)

Hayatla Bağ Kur!

Ahmet ve Eymen çok yakın arkadaşlarmış. Birbirlerini çok sever, birlikte zaman geçirmekten çok keyif alırlarmış. Bir gün okulda maç yaparken verdikleri molada su içmek için sınıfa gitmişler. Eymen sınıfta olmayan bir arkadaşının masasının üzerinde bir suluk görmüş. Çok beğenmiş. Daha yakından bakmak için eline alınca suluk elinden düşmüş ve kırılmış. Tam o sırada öğretmen içeri girmiş. Eymen, öğretmen ona kızacak diye çok telaşlanmış. Suluğu, sınıfta olmayan arkadaşı Halil'in kırdığını söylemiş. "Korkunca dışarı çıktı hocam." demiş. Öğretmen Halil'i bulmak için sınıftan ayrılmış. Ahmet, arkadaşı Eymen'e "....." demiş.

Hikâye burada iki ayrı yola ayrılıyor. Ahmet'in iki farklı cevabının nelere sebep olduğunu okuyup doğru yöne sen karar ver.

1. **Senaryo:** AHMET: "Halil'e iftira atmış olduk. Çok yanlış bir şey bu. Gidip öğretmene gerçeği anlatalım."

Olanlar: Eymen "Saçmalama, hoca şimdi bana iki kat fazla kızar. Böyle bir şey yaparsan seninle konuşmam." demiş. Ahmet önce arkadaşının sakinleşmesini beklemiş. Sonra yanına gidip "Bir hata yaptın ama hâlâ benim en yakın arkadaşımsın. Senin için yapabileceğim ne varsa yine sana destek olurum. Ama masum birini suçlamak kul hakkıdır. Böyle bir hata yapmamalıyız." demiş. Eymen, Ahmet'i anlamış. Yumuşamış. Çok korkuyormuş ama Ahmet ona destek olmuş. Öğretmene her şeyi anlatmışlar. Öğretmen dürüstlüklerinden ötürü çocuklara teşekkür etmiş. Eymen'in sandığı gibi kızmamış da. İki arkadaş çok mutlu olmuşlar.

2. **Senaryo:** AHMET: "Sen benim en yakın arkadaşımsın. O yüzden hocaya doğruyu söylemeyeceğim."

Olanlar: Halil arkadaşlarının ona iftira attığını duyunca çok kızmış. Müdüre gitmek istediğini söylemiş. Müdür üç öğrenciyi yanına çağırmış. Eymen ve Ahmet bir de müdüre yalan söylemek zorunda kalmışlar. Sonra aileler çağırılmış. Bir de ailelerine yalan söylemek zorunda kalmışlar. Eymen ve Ahmet gittikçe bu kadar çok yalan söylemek zorunda kalmaktan rahatsız olmuşlar. Sonra Halil harçlıklarıyla arkadaşına yeni bir suluk almak zorunda kalmış. Bir daha da Eymen ve Ahmet'le konuşmamış. Onların söylediği şeylere de inanmamış. Ali ve Eymen, Halil'le her karşılaştıklarında mahcup olmuşlar. Rahat rahat onun yüzüne bakamamışlar. Ahmet ilk başta yalan söylediği için Eymen'i suçlamış. O da "Ama sen de destek verdin." demiş. Zamanla onların da arası bozulmuş.

Kavram Defteri

Nübüvvet

Allah ile insanlar arasında, insanların dünya ve ahiretle ilgili ihtiyaçlarının giderilmesi amacıyla yapılan elçilik görevi.

Tebliğ

Peygamberlerin vahiy yoluyla aldıkları bilgiyi insanlara ulaştırması.

SERT TOPRAKTA ÇİÇEK AÇMAZ

NEZAKET VE ADAP

Düşünsene, elinde öyle bir güç var ki sert kalpleri yumuşatabiliyor, kırk kat kilitli kapıları açabiliyor, girdiğin her ortamda sana saygı duyulmasını ve arkandan güzel şeyler konuşulmasını sağlıyor. Üstelik bu güç parayla da satılmıyor. İsteyen herkes biraz çabalayarak bu güce sahip olabiliyor. Peki nedir bu gücün adı? Merak ediyor musun? İşte cevabı: Adap ve nezaket...

Adap; hayatı kolaylaştıran ve güzelleştiren davranışlardır. Bir başka deyişle, bir şeyi güzelce yapmaktır. Örneğin; herkes yemek yer ama yemeği başkasını rahatsız etmeden, ağzını şapırdatmadan güzelce yemek adaptandır. Örneğin; herkes konuşabilir ama başkasının kalbini kırmadan, diğerinin sözünü kesmeden, sesini yükseltmeden konuşmak adaptandır.

Adap; hayatı kolaylaştıran ve güzelleştiren davranışlardır.

Nezaket ise başkalarına karşı ince, nazik ve saygılı davranmaktır. Bu karşıdaki insana "Sen benim için değerlisin." mesajı verir. Allah Teâlâ Âl-i İmrân suresinde "Sen onlara sırf Allah'ın lütfettiği merhamet sayesinde yumuşak davrandın. Eğer kaba, katı kalpli olsaydın hiç şüphesiz etrafından dağılıp giderlerdi." buyurmuştur (Âl-i İmrân, 3/159). Bu ayeti kerimeden nezaketin ne kadar önemli bir değer olduğu açıkça anlaşılmaktadır.

Nezaket ise başkalarına karşı ince, nazik ve saygılı davranmaktır.

Nezaketli olduğumuz zamanlarda insanlar bize saygı duyar, sözümüze kıymet verir ve bizi önemserler. Kaba, kötü konuşan ve sert davranan birisi olduğumuzda ise kimse bizimle arkadaşlık etmez, yanımızda durmak istemez. Kabalık insanı yalnızlaştırır. Peygamber Efendimiz (sas) nezaketin en güzel örneğiydi. O; çocuğa, yaşlıya, Müslüman'a, gayrimüslime, tanıdığına, tanımadığına, onunla aynı ya da farklı dili konuşana karşı hep kibar, yumuşak ve anlayışlıydı. Bu özelliği sayesinde herkesin sevgisini, saygısını ve takdirini kazanmıştı.

Müslüman bir genç davranışları ile çevresine huzur veren, dili ile yaralamayan ve tavırlarıyla örnek olan bir incelik elçisidir.

Peki sen bu güce sahip olmaya, onu kullanarak yeryüzünün "hanımefendisi/beyefendisi" olmaya var mısın?

ADAP-NEZAKET KONULARINDA BAZI ALTIN ÖRNEKLER

Yemeğe büyüklerden önce başlamamak.	Söz kesmemek.	Hapşırırken ağzını kapatmak.
Yemeği kendi önünden yemek.	Birinden bir şey isterken "Rica etsem.", "Müsaitsen" gibi ifadeleri kullanmak.	"Lütfen", "Özür dilerim.", "Teşekkür ederim." ifadelerini sık sık kullanmak.
Yemek yerken ağzını şapırdatmamak.	Selam vermek.	Biri hata yaptığında onu utandırmamak.
Yemeği yapana "Ellerine sağlık." demek.	Kapıyı çalmadan bir ortama girmemek.	Kullandığın alanları (toplu tuvaletler, parklar vs.) temiz bırakmak.

ETKİNLİKLER

"NE YAPARSIN?"

Aşağıdaki testte 10 soru yer almaktadır. Soruları okuyup altındaki seçeneklerden sadece bir tanesini işaretle. Test bittikten sonra puanlama tablosunu kullanarak kendini değerlendirebilirsin.

1. **Birinin odasına veya bir arkadaşının evine gireceksin. Ne yaparsın?**
   - **A)** "Ben yabancı mıyım?" diyerek direkt girerim.
   - **B)** Kapıyı bir kez vurur cevabı beklemeden içeri girerim.
   - **C)** Kapıyı 3 kez çalarım. Ses gelmezse müsait olmadığını düşünür geri dönerim.
2. **Önünde çok sevdiğin pizzadan var ve sen de çok açsın. Ne yaparsın?**
   - **A)** Kimse başlamadan önce küçük bir parça alır tadına bakarım.
   - **B)** Herkesten önce yemeye başlarım.
   - **C)** Herkes gelene kadar bekler, "Bismillah" diyerek başlar ve doyunca "Elhamdülillah" diyerek kalkarım.
3. **Bir arkadaşının evine ziyarete gittin. Ne yaparsın?**
   - **A)** Saatin geç olup olmadığına bakmadan oturmaya devam ederim.
   - **B)** Arkadaşıma, "Biraz daha kalayım mı gideyim mi?" diye sorar, kal derse kalırım.
   - **C)** Onların da başka işleri vardır diye düşünüp geç saate kalmadan evime dönerim.
4. **Birisi sana bir şey anlatıyor. Ne yaparsın?**
   - **A)** Dinliyormuş gibi yapar, başka şeylerle ilgilenirim.
   - **B)** Onu dinlemeye çalışırım ama dikkatimi de tam veremem.
   - **C)** Anlattığı şeye odaklanır göz teması kurarak sadece onunla ilgilenirim.

5. Dışarıda tanıdığın birisiyle karşılaştın. Ne yaparsın?

A) Görmezden gelir kafamı çeviririm.

B) O selam verirse ben de "Selam" derim.

C) Tebessüm eder "Selamünaleyküm" diyerek ilk selamı ben veririm.

6. Arkadaşlarınla parkta çekirdek, gazoz eğlencesi yaptınız. Ne yaparsın?

A) Çekirdek kabuklarını "Nasılsa temizlerler." deyip yere atarım.

B) Kabuk ve bardakları bir poşete toplar ama masanın üzerinde bırakırım.

C) Tüm çöpleri poşete toplar, çöp kutusuna atarım.

7. Annen ve baban ile birlikte camiye gittin. Ne yaparsın?

A) Koşar, yüksek sesle konuşurum.

B) Bir köşede oturur, telefonun sesini açarak sevdiğim oyunu oynarım.

C) Namaz kılan birileri varsa ses tonuma ve hareketlerime dikkat ederek ibadetlerini engellememeye çalışırım.

8. Evinize misafir geldi. Ne yaparsın?

A) Odama girerim ve çıkmam.

B) Selam verip odama geçerim.

C) Güler yüzle karşılar, ikramda bulunurum.

9. Arkadaşına karşı kaba davrandın. Ne yaparsın?

A) Hak ettiğini düşünürüm.

B) Üzerinden zaman geçince unuturum.

C) Özür diler bir daha tekrarlamamak için çabalarım.

10. Arkadaşın sen de biraz sür diye bisikletini seninle paylaştı. Ne yaparsın?

A) Sıkılana kadar sürerim.

B) O isteyene kadar kullanırım.

C) Arkadaşımın istemesini beklemem. Bir tur sürdükten sonra teşekkür ederek bisikletini geri veririm.

İşaretlediğin seçeneklere göre toplam puanını hesapla ve aşağıdaki boşluğa yaz.

PUANLAMA TABLOSU

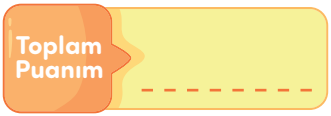

0-20 Puan Arası: EKSİK BİR ŞEYLER VAR! Sanırım adap/nezaket konusunu biraz daha gözden geçirmelisin. Unutma adap ve nezaket hem senin için hem de diğer insanlar için hayatı kolaylaştırır.

21-30 Puan Arası: YOLUN YARISI! Nezaket/adap konusunda dikkatlisin. Ama bazen "Amaan boşver." diyorsun. Yolu yarılamışsın tebrikler ama tamamlamak da senin çabana bağlı unutma.

31-50 Puan Arası: NEZAKET TİMSALİSİN! Sen bu işi çözmüşsün. Adap/nezaket konuları senden sorulur. Tebrikler. Arkadaşlarına çok güzel örnek oluyorsun.

KALBİN İKİ KANADI

SEVGİ VE MERHAMET

Akşam kalabalığı... Herkes evine dönmeye çalışıyor. Otobüs tıklım tıklım dolu. En arka koltukta kulağında kulaklık, başını cama yaslamış bir genç kız var. Çok sessiz ama içli içli ağlıyor. Ayşe kızı görüyor. Otobüste hareket etmek neredeyse imkânsız ama zorlukla okul çantasını açabiliyor. İçinden peçete alıp ağlayan kıza yüzünde tatlı bir tebessümle uzatıyor. Kız neye uğradığını şaşırıyor. Tanımadığı birinden gördüğü bu muamele karşısında o da gülümsüyor. Acısı dinmiyor belki ama küçülüyor.

Sabahın ilk saatleri... Hava buz gibi. Herkes işine ya da okula yetişme derdinde. Erdem evden eli kolu dolu bir şekilde çıkıyor. Okula götüreceği eşyalar haricinde elinde bir kap su ve mama var. Ellerindekinin ağırlığı yüzünden biraz zorlansa da aceleyle sokağın sonundaki boş araziye gidiyor. Mama ve suyu yere bırakır bırakmaz iki kedi koşarak geliyor. Belli ki Erdem'i tanıyorlar. Belli ki Erdem, kışın soğuğunda can vermesinler diye her sabah onlara yemek ve su bırakıyor.

Sadece bunları okumak bile kalbimizin yumuşamasına sebep oldu öyle değil mi? Bir insanı bu şekilde davranmaya iten şey nedir peki? Tabii ki kalbin iki kanadı olan sevgi ve merhamet.

Sevgi ve merhamet, hayatı yaşanılır kılan iki önemli güçtür.

Sevgi ve merhamet, hayatı yaşanılır kılan iki önemli güçtür. Hem bizim hem de başkalarının kalbini zarardan, katılıktan ve kötülükten korur. Tıpkı güneşin dünyayı ısıttığı gibi kalbimizi ısıtır ve hayatı yaşanılır kılarlar. İnsanın kalbi sevgi ve merhamet doluysa o kişi, kimseyi bilerek kırmaz, incitmez, ona zarar vermez. Böylece kalp kırıklıkları azalır. Muhabbet artar.

Sevmenin makbul olanı karşılıksız, çıkarsız sevgidir. Mesela arkadaşlık ilişkilerini düşünelim. Arkadaşımıza "Hep benimle oynarsan seni severim.", "Başka biriyle arkadaşlık edersen artık seninle konuşmam." gibi cümleler kuruyorsak, aramızdaki iletişim bir alışverişe dönüşmüş demektir. Allah Teâlâ insanın kalbini sevdikçe genişleyen bir özellikte yaratmıştır. Kalbimize aynı anda birden fazla şey sığar. Allah Teâlâ'yı, Peygamber Efendimizi, annemizi, babamızı, akrabalarımızı, arkadaşlarımızı, öğretmenlerimizi, kediyi, köpeği, çiçeği içine alır da yine de dolmaz. Çünkü sınırsız bir kapasitesi vardır kalbin. Birini sevmek için diğerini çıkarmamıza gerek olmaz.

Acımak; uzaktan bakmak, üzülmek sonra da hiçbir şey olmamış gibi hayatımıza devam etmektir. Oysa merhamet, karşımızdakinin acısını kalbimizde hissetmek ve onun yükünü hafifletmek için yapabileceğimiz bir şey varsa şefkatle yaklaşıp onu yapmaktır.

Merhamet ise bilinenin aksine karşımızdaki insana/canlıya acımak demek değildir. Acımak; uzaktan bakmak, üzülmek sonra da hiçbir şey olmamış gibi hayatımıza devam etmektir. Oysa merhamet, karşımızdakinin acısını kalbimizde hissetmek ve onun yükünü hafifletmek için yapabileceğimiz bir şey varsa şefkatle yaklaşıp onu yapmaktır. Merhamet sadece sevdiklerimize değil tanımadıklarımıza, dalı kırılmış bir çiçeğe, susamış bir hayvana ya da yorgun bir yaşlıya karşı da kalbimizi yumuşatmaktır.

Allah Teâlâ kullarını çok sever ve çok merhametlidir. Kur'an-ı Kerim'de en çok vurgulanan isimlerinin "Rahmân" ve "Rahîm" olması bunun göstergesidir. Zümer su-

resinde şöyle buyurur: "De ki (Allah şöyle buyuruyor): 'Ey kendi aleyhlerine olarak günahta haddi aşan kullarım! Allah'ın rahmetinden ümit kesmeyin. Allah (dilerse) bütün günahları bağışlar; doğrusu O çok bağışlayıcı, çok merhametlidir.'" (Zümer, 39/53)

Peygamber Efendimizin de en çok öne çıkan özelliklerinden birisi merhametli oluşudur. O, insanları İslam'a davet etmek için gittiği Tâif'te taşlandığında bile beddua etmemiştir. Mekke'nin fethinde, ona yıllarca işkence edenleri topluca affetmiştir. Kuşu ölen bir çocuğun üzüntüsünü kalbinde hissetmiş ve onu teselli etmek için ziyaretine gitmiştir.

Sevginin bittiği yerde nefret, merhametin bittiği yerde zulüm başlar. Bu yüzden kalbin iki kanadı olan sevgi ve merhameti korumalıyız. Böylece kalbimiz iyiliğe doğru kanatlanabilir. Ayrıca unutmayalım ki kalbinde sevgi ve merhamet değerlerini taşıyan kişi, yeryüzünde Allah'ın rahmetinin gölgesi olur.

Peygamber Efendimiz (sas) Bizlere merhametli olmayı emretmiş, "İnsanlara merhamet etmeyene Allah da merhamet etmez." buyurmuştur.

(Buhârî, Tevhîd, 2; Müslim, Fedâil, 66)

ETKİNLİKLER

SEV VE MERHAMET ET

Gözlerinle

Bugün 10 kişiye içten bir şekilde gülümseyip "Seni fark ediyorum." mesajı ver.

Ellerinle

Annene, babana, kardeşine, arkadaşına sarılıp onu çok sevdiğini söyle. Yükünü taşıyamayan birine yardımcı ol. Bir hayvanı okşa ya da sev.

Dilinle

Birine ona iyi gelecek, onu memnun edecek, gülümsetecek bir söz söyle.

YARATILANI SEVERİZ YARATANDAN ÖTÜRÜ

SAYGI

Saygı, her varlığın Allah Teâlâ tarafından yaratılmış bir mucize olduğunu bilerek bu değere uygun bir şekilde davranmaktır.

Dünya üzerinde milyarlarca insan, sayısız hayvan ve bitki var. Peki bunların bir arada yaşayabilmesinin formülü nedir sence? İşte bu formülün adı: Saygı.

Saygı, her varlığın Allah Teâlâ tarafından yaratılmış bir mucize olduğunu bilerek bu değere uygun bir şekilde davranmaktır. Bir karıncanın yuvasına zarar vermemekten farklı düşünen bir arkadaşımızı can kulağı ile dinlemeye; büyüklerimize hürmet etmekten kendi bedenimize emanet gözüyle bakmaya kadar uzanan büyük bir zincirdir.

Peki kime/neye saygı duyarız ve bunu nasıl gösterebiliriz? Hadi birlikte bakalım...

Allah'a Saygı:

Bizler Allah Teâlâ'nın var ve tek olduğunu biliriz. Fakat O'nu göremeyiz. Aklımıza doğal olarak şu soru gelir. Göremediğimiz ve duyamadığımız Rabbimize karşı saygımızı nasıl göstereceğiz? Aşağıda bunun yollarından bahsediliyor:

- **Kur'an-ı Kerim'e hürmet göstermek:** Allah Teâlâ Kur'an yoluyla biz kullarına mesajlar göndermiştir. Kur'an okunurken sessizce dinleyerek bu mesajlara ne kadar de-

ğer verdiğimizi gösteririz. Abdestsiz bir şekilde Kur'an'a dokunmayız. Böylece "Seni o kadar önemsiyorum ki elime almadan önce hazırlık yapıyorum." demiş oluruz. Kur'an-ı Kerim'in emirlerini hayatımızda uygulamaya çalışırız. Bununla da Kur'an-ı Kerim'i ne kadar önemsediğimizi ve ciddiye aldığımızı göstermiş oluruz.

- **Allah'ın emanetlerine sahip çıkmak:** Doğa, hayvanlar, bedenimiz... Bunların hepsi bize Allah'ın emanetleridir. Bu emanetlere karşı özenli davranmak Allah Teâlâ'ya "Senin emanetlerini önemsiyor ve koruyorum." demektir.

- **İbadetlerimizi özenle yapmak:** Hocanın öğrencilere ödev verdiğini varsayalım. Ertesi gün ödevleri kontrol ederken karşılaştığı manzara şu: Öğrencilerden birisi ödevini sayfaları buruşmuş, üzerinde çay ve yemek lekelerinin olduğu bir deftere yazmış. Yazısı yamuk yumuk ve özensiz. Bir diğeri ödevini defterini bulamadığı bahanesi ile önüne gelen bir kâğıt parçasına yazmış. Kâğıdı cebinden çıkarıp gösteriyor hocasına. Bir başka öğrenci ödevini tertemiz bir deftere yazmış. Yazısı özenli ve okunaklı. Bir de renkli kalemlerle sayfaları süslemiş. Bakıldığı zaman bu öğrencilerin hepsi ödevlerini yapmışlar. Fakat ilk iki öğrencinin verdiği mesaj "Ben bu ödevi mecburiyetten yaptım." şeklindeyken üçüncü öğrencinin mesajı ise şudur. "Sizi önemsediğim için verdiğiniz ödevi de özenerek, dikkatle yaptım." İbadetler de bir nevi ödevlere benzer. Onları yapış şeklimizle Allah Teâlâ'ya duyduğumuz saygıyı da göstermiş oluruz. Namaz kılarken giydiğimiz kıyafetler, namazı nasıl bir ortamda kıldığımız (Televizyonun açık olduğu bir ortamda hızlıca kılmak mı, sessiz bir ortama geçip kılmak mı?) gibi detaylar bizim ibadetimize gösterdiğimiz özenin yansımalarıdır.

- **<u>Allah Teâlâ'nın adına karşı saygılı olmak:</u>** Günde beş defa okunan ezanlarda Allah Teâlâ'yı anmış oluruz. Ezan okunurken oturuş pozisyonumuzun uygun olması, yüksek sesle dinlediğimiz bir şey varsa sesinin kısılması ya da sohbet ediyorsak ezan bitene kadar ara verilmesi önemlidir. Bu konuda dikkat edilmesi gereken bir diğer önemli husus da şudur. Bazı insanların Allah Teâlâ'nın güzel isimlerini taşıdığını görürüz. Abdusselâm, Macit, Samet, Bâki gibi. Bu isimlerle dalga geçmemek, şaka malzemesi yapmamak, isimleri kısaltarak (Abdusselâm demek yerine Abdü demek) ya da değiştirerek kullanmamak önemlidir. Aynı şekilde Allah Teâlâ'nın adı anıldığında celle celâluh gibi saygı sözcüklerini de kullanmak Allah Teâlâ'ya saygının bir göstergesidir.

Allah Teâlâ "Ey iman edenler! Seslerinizi Peygamber'in sesinden daha fazla yükseltmeyin, birbirinize bağırdığınız gibi ona bağırmayın; sonra farkında olmadan amelleriniz boşa gider." buyurmuştur.

(Hucurât, 49/2)

Peygamber Efendimize Saygı:

Allah Teâlâ Hucurât suresinde "Ey iman edenler! Seslerinizi Peygamber'in sesinden daha fazla yükseltmeyin, birbirinize bağırdığınız gibi ona bağırmayın; sonra farkında olmadan amelleriniz boşa gider." buyurmuştur. (Hucurât, 49/2) Allah Teâlâ'nın Peygamber Efendimize saygı gösterilmesini ne kadar önemsediğini bu ayeti kerimeden görebiliyoruz. Peki şu an hayatta olmayan Peygamber Efendimize karşı saygımızı nasıl göstereceğiz?

<u>Salavat getirmek:</u> Peygamber Efendimizin ismi geçtiğinde (Allahümme salli alâ seyyidinâ Muhammed) diyerek salavat getirmek onu herhangi başka bir insandan ayırdığımızın ve önemsediğimizin göstergesidir. Bu aynı zamanda Peygamber Efendimize "Seni unutmadım, sana selam gönderiyorum." demektir. Allah Teâlâ Ahzâb suresinde "Allah ve melekleri Peygamber'e salât ediyorlar; ey iman edenler, siz de ona salât ve selam okuyun." (Ahzâb, 33/56) buyurmuştur.

Peygamber Efendimizin sünnetlerini uygulamak: Peygamber Efendimizin yaptıklarını kendi hayatımızda uygulayarak ona ne kadar güvendiğimizi ve saygı duyduğumuzu göstermiş oluruz.

Ondan bahsederken hürmet göstermek: Bizler öğretmenlerimize sadece isimleri ile hitap etmeyiz öyle değil mi? Ya da okulda sunuculuk yaparken müdürü kürsüye "Sayın Okul Müdürümüz...." diye hitap ederek çağırırız. Peki neden? Çünkü birisinin isminin önüne eklenen bu tarz saygı ifadeleri o kişiye "Sana ve makamına saygı duyuyorum." demektir. Bu dünyada en büyük saygıyı hak eden kişi Peygamber Efendimiz (sas) iken; ondan sadece ismini kullanarak bahsetmek ne kadar uygun olur? Bu sebeple bizler Sevgili Peygamberimiz (sas), Peygamber Efendimiz (sas), Peygamber Efendimiz Hz. Muhammed (sas) ifadelerini kullanmayı tercih ederiz. Onun mübarek isminin verildiği kişilere seslenirken de kısaltmalar yapmaktan ya da ismini şaka malzemesi hâline getirmekten kaçınırız.

İnsanlara/Canlılara Saygı:

Bizler, Yûnus Emre'nin "Yaratılanı severiz, Yaratandan ötürü." sözünden anlarız ki tüm canlılar onları Allah Teâlâ'nın yaratmış olmasından dolayı saygıyı hak eder. Bu sebeple aşağıdaki hususlara dikkat etmek önemlidir:

- İnsanlarla konuşurken ses tonumuza ve cümlelerimize dikkat etmek.
- İnsanların renkleri, dilleri, dinleri ne olursa olsun onlara saygı ile muamele etmek. Peygamber Efendimiz (sas) "Ey insanlar! Şunu iyi bilin ki, Rabbiniz birdir, atanız birdir. Arap'ın Arap olmayana, Arap olmayanın Arap'a, beyazın siyaha, siyahın beyaza üstünlüğü yoktur. Üstünlük ancak takvadadır." buyurmuştur. (İbn Hanbel, Müsned, 5/411)
- Yaşlılara yer vermek.

Biliyor muydun?

Takva, Allah korkusu ile onun yasakladığı şeylerden, günah ve haram olması ihtimali bulunan şüpheli durumlardan, gereksiz şeylerden korunmak demektir.

- Oturduğumuz ortama bir büyüğümüz girdiğinde ona hürmet ederek oturuş pozisyonumuzu düzeltmek hatta ayağa kalkmak.
- Herhangi bir engelden dolayı (görmede, işitmede, yürümede vs.) zorluk yaşayan insanlara ihtiyaç duyduklarında yardım etmek.
- Dünyada yaşayan tüm canlılara (bitki-hayvan) Allah'ın emaneti gözüyle bakarak davranmak.

Saygı konusunda çok yaygın olan iki yanlış anlaşılmayı gidererek bitirelim. Birincisi; saygının temelinde zannedildiği gibi korku yoktur. Tam tersi saygılı insanlar sevgi ve muhabbetten güç alır. İkincisi; başkalarına saygı duymak insanı küçültmez. Aksine, saygı birinin ne kadar asil olduğunu ispat eder ve onu yüceltir.

TARAFINI SEÇ

ADALET

Annen ya da babanın hasta kardeşinin baş ucunda sabahlaması adaletsizlik mi? Peki ya öğretmeninin konuyu anlamayan bir arkadaşınla daha yakından ilgilenmesi? Sence adalet fotoğraftaki kişilerin hepsine aynı sayıda yükseklik verilmesi mi?

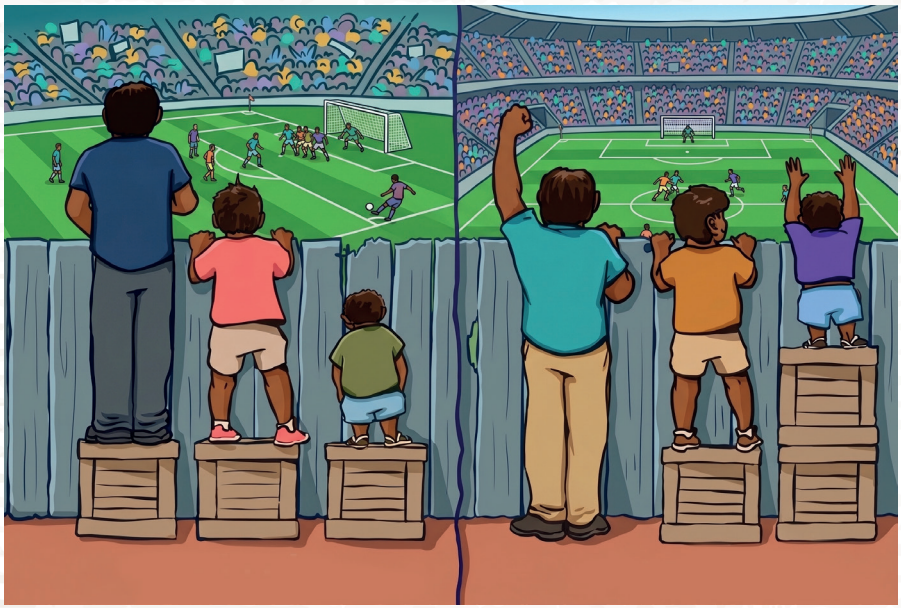

Adalet eşitlik demek değildir. Eşitlik herkese, her koşulda aynı davranmaktır. Adalet ise; her şeyi hak ettiği yere koymak, herkese ihtiyacı kadarını vermektir.

Fotoğraftaki küçük çocuğa 2 adet yükseklik verilirken yetişkin kişiye hiç vermemek ona haksızlık etmek değildir. Hasta olan bir çocuk anne babasının desteğine daha çok ihtiyaç duyar. Bu yüzden anne babanın sabaha kadar onun yanında olması diğer çocuklara haksızlık değildir. Bir konuyu anlamayan öğrenci tekrara ihtiyaç duyar. O öğrenci ile daha yakından ilgilenen öğretmen, konuyu anlayan diğer öğrencilere haksızlık etmiş olmaz.

Adalet denilince hepimizin aklına ilk olarak eşitlik gelir. Ama adalet eşitlik demek değildir. Eşitlik herkese, her koşulda aynı davranmaktır. Adalet ise; her şeyi hak ettiği yere koymak, herkese ihtiyacı kadarını vermektir. Adaletin bir diğer önemli boyutu ise kimsenin hakkını yememek ve haksızlık yapana karşı haklının tarafında durmaktır. Bazen haksızlık yapan kişi bizim için önemli ve çok sevdiğimiz birisi de olabilir. Bu durum adil bir insanın tepkisini değiştirmez. Peygamber Efendimiz (sas) "Sizden önceki insanların helak olmalarının sebebi aralarında ileri gelen (zengin) kimseler hırsızlık yapınca suçun cezasını vermeyip zayıf (fakir) kimseler hırsızlık yapınca ceza uygulamalarıdır. Bu canı bu tende tutan Allah'a yemin ederim ki Muhammed'in kızı Fâtıma hırsızlık yapsa onun da cezasını verirdim." buyurmuştur. (Müslim, Hudud, 9) Dünyada en çok sevdiği kişilerden birisi kızı Fâtıma olmasına rağmen, onu bile kayırmayacağını söylemesi Efendimizin adalet kavramını ne kadar önemsediğinin göstergesidir.

Sevdiğimiz kişinin hatasını görmezden gelmekle ona iyilik etmiş olmayız. Bunun yerine hata yapmasının ona karşı olan sevgimizi bitirmeyeceğini söyleyip, hatasını telafi etmesi için o kişiye destek olabiliriz. Çünkü her insan hata yapabilir. Önemli olan hatada ısrarcı olmamak, özür dilemeyi/tövbe etmeyi bilmek ve hatayı telafi etmek için uğraşmaktır.

ETKİNLİKLER

Kardeşi Esra: Bir arkadaşımdan kalemini istedim. O da benimle paylaşmak istemedi. Ben de ona küstüm.

(1) Adil: İyi yapmışsın kardeşim. Bence de bir daha onunla konuşma.

(2) Adil: İnsanların eşyalarını paylaşmama hakkı vardır. Demek ki onun için önemli bir kalemmiş. Ona küserek haksızlık etmişsin.

Adil okulda oynanan basketbol maçını izlerken en yakın arkadaşı takımdan birini çıkarıp onun yerine Adil'i oyuna almak istemiştir.

(1) Adil: "Ben sonradan geldim. Oyunu bozmayın. Bir dahakine ben de oynarım." diyerek başkasının oyundan çıkarılmasına müsaade etmez.

(2) Adil: Diğer arkadaşının oyundan çıkmaktan üzgün olmasını önemsemeden koşarak oyuna girer.

Adil'in 12. yaş günü kutlaması vardır. Sınıf arkadaşlarının hepsi doğum gününe gelmiştir. Annesi Adil'e pastasını kesip arkadaşlarına ikram etmesini söyler.

(1) Adil: Sıra en sevdiği arkadaşına gelince daha büyük dilim pasta keser.

(2) Adil: Tüm pastayı eşit parçalara bölüp herkese aynı büyüklükte pasta ikram eder.

Adil'in bebek bir kardeşi vardır. Annesinin küçük kardeşi ile çok ilgilenmesinden dolayı kardeşini kıskanıyordur.

(1) Adil: Annem ikimizi de çok seviyor. Sadece o bakıma muhtaç olduğundan onunla daha çok zaman geçirmek zorunda kalıyor. Bu doğal.

(2) Adil: Annem hep kardeşimle ilgileniyor. Onun yüzünden artık beni sevmiyor. Ben de kardeşimi sevmeyeceğim.

BİR DE BU AÇIDAN BAK

EMPATİ

Bir keresinde Peygamber Efendimiz (sas) namaz kıldırırken ağlayan bir çocuk sesi duyunca, annesinin endişelenip namazda huzursuz olmasını istemediği için kıldırdığı namazı kısa tutmuştur. (Buhârî, Ezân, 65)

Peygamber Efendimiz (sas) imamlık yaparken sadece kendi kurallarına bağlı kalsaydı bir çocuğun ağlaması ile ilgilenmezdi. Kıldırdığı namaza odaklanırdı. Fakat o, namazı sadece kendine göre değil imamlık ettiği insanların durumunu gözeterek kıldırırdı. Kendisi bir erkek olmasına rağmen namaz kılarken çocuğu ağlayan bir annenin neler hissedebileceğini, namazını kılarken nasıl zorlanacağını tahmin etmişti. Bu yüzden de namazı bu anneyi gözeterek kısaltmaya karar vermişti.

Efendimiz (sas) Osman b. Ebû'l-As'ı Tâif'e vali olarak gönderirken de ona şu şekilde bir nasihatte bulunmuştu: "Yâ Osman! Namazı kısa kıldır ve halkın hepsini, içlerindeki en zayıf adama göre hesapla. Çünkü onların içinde büyük, küçük, hasta, evi uzak ve iş, güç sahibi olanlar vardır." (İbn Mâce, İkâmet, 48)

Osman b. Ebû'l-As sağlıklı ve genç bir imamdı. Namazı uzun uzun kıldıracak fiziksel güce ve ezbere sahipti. Ancak Peygamber Efendimiz (sas) ona, namazı kendine

Empati, bizden başka insanların da var olduğunu görmektir. Her insanın farklı bir bakış açısının, farklı ihtiyaçlarının, farklı düşünce ve duygularının olduğunu kabul etmektir.

göre değil imamlık ettiği insanların durumunu gözetip onlara göre kıldırmasını emretmişti.

Hadi bu örneklerden de yola çıkarak empatinin ne anlama geldiğine bir bakalım:

Empati, bizden başka insanların da var olduğunu görmektir. Her insanın farklı bir bakış açısının, farklı ihtiyaçlarının, farklı düşünce ve duygularının olduğunu kabul etmektir.

Tüm bunlarla beraber, diğer insanları yargılamadan, dikkatle gözlemleyerek ve dinleyerek ihtiyaçlarını, duygu ve düşüncelerini anlamaya çalışmaktır. Tabiri caizse dünyaya diğerinin de penceresinden bakabilmektir. Başkasının penceresinden bakmak dünyanın onun gözünden nasıl göründüğünü fark etmemize ve ona karşı daha anlayışlı ve yardımsever olmamıza sebep olur.

Aşağıdaki fotoğrafta ne görüyorsun?

"Bu adamlardan hangisi haklı?" diye sorulsa ne cevap verirsin? Bazı konularla alakalı tek bir doğru yoktur. Bunu kabul ederek yaşamak hayatı herkes için kolaylaştırır. Günlük hayatta yaşadığımız kavga ve çatışmalar çoğu zaman "Bir de şu açıdan bakayım." demeyip kendi doğrumuzda diretmemizden kaynaklanır. Bu iki adamın kavga mı edeceği yoksa uzlaşmaya mı varacağı nasıl belli olur? Aralarından bir tanesinin "Bir de gidip onun baktığı açıdan bakayım." diye düşünüp onun tarafından bakmasıyla tabii ki. Tek doğrunun bizim söylediğimiz ya da düşündüğümüz olduğunda ısrar etmemek, sadece kendimizi değil karşımızdakini de önemsemek çok karmaşık sandığımız birçok sorunu çözer.

Unutmayalım dünyayı daha güzel bir yer yapacak olan şey devasa binalar ve teknoloji değildir. Bizim bir başkasını samimiyetle dinleyip anlamaya çalışmamız, ihtiyacı olduğunu fark ettiğimizde de ona yardım elimizi uzatmamızdır. Böylece hayatı herkes için kolaylaştırmış oluruz. Ne demiş Tolstoy **"Acı duyabiliyorsan canlısın. Başkasının acısını duyabiliyorsan insan."**

ETKİNLİKLER

Aşağıdaki örnek olayları oku. Hayata o olaydaki kahramanın gözünden bakmaya çalışarak metinlerin altındaki soruları yanıtla.

Muhammed savaş sebebiyle ailesiyle beraber ülkesini terk etmek zorunda kaldı. Babasını savaşta kaybeden Muhammed; annesi, dayısı ve kardeşleri ile başka bir ülkeye yerleşti. Kendilerine küçük bir ev tuttular. Dilini ve kültürünü bilmedikleri bir ülkede bir düzen kurmaya çalışıyorlar.

Muhammed'in aklından ne gibi düşünceler geçiyor olabilir?

.....

Muhammed kendini nasıl hissediyordur?

.....

Oturdukları yerde nasıl bir muamele görmek Muhammed ve ailesini memnun eder?

.....

Okul basketbol takımı için seçmeler yapılacak. Koç 13 öğrenciyi çalıştırıp seçmelere dâhil etti. 10 öğrenci takıma alınıp 3 öğrenci de elenecek. Sonuçlar açıklandı. Seçilen öğrenciler çok mutlu bir şekilde birbirlerine sarılıp durumu kutluyorlar.

Elenen öğrencilerin aklından ne gibi düşünceler geçiyor olabilir?

.....

Elenen öğrenciler kendilerini nasıl hissediyordur?

.....

Seçilen öğrenciler elenenlere nasıl davransa onları teselli ederler?

.....

Sınıfta Ebru isimli bir öğrenci var. Ebru toplu etkinliklere davet edilmiyor. Bir oyun oynandığında çağırılmıyor. Genelde selam vermek haricinde kimse onunla konuşmuyor. Hatta bazı öğrenciler arkasından konuşup onunla dalga geçiyor. Her teneffüsü tek başına sırasında otururak geçiriyor.

Ebru'nun aklından ne gibi düşünceler geçiyor olabilir?

.....

Ebru kendini nasıl hissediyordur?

.....

Ebru'ya nasıl davranılması onu memnun eder?

.....

VERDİKÇE EKSİLMEMENİN SIRRI

YARDIMSEVERLİK-CÖMERTLİK

Sana bir sır vereyim mi? Matematik kurallarına göre bir şeyi başkasına verdiğinde sendeki miktar azalır. Ancak her zaman bu kural geçerli değildir. Bazen de işler tam tersidir. Bir mutluluğunu paylaştığında büyür, ekmeğini paylaştığında bereketi artar, verdikçe sende hep daha fazlası kalır. Bu yüzden bir insanın dünya üzerinde sahip olduğu en büyük güçlerden biri yardımseverlik ve cömertliktir. Yardımseverlik ve cömertlik Allah'ın bize verdiği nimetleri sadece kendimize saklamak yerine onları başkalarıyla paylaşarak çoğaltmak demektir.

Allah Teâlâ cömertliği ve yardımlaşmayı övmüştür. Zekât ve sadaka ile kullarına yardımlaşma ve cömertliği emretmiştir. "Allah yolunda sevdiğiniz şeylerden harcamadıkça iyiliğe asla eremezsiniz. Ne harcarsanız Allah onu hakkıyla bilir." (Âl-i İmrân, 3/92) ayetinden, yardımsever ve cömert olmanın iyi bir insan olmaya katkı sağladığı anlaşılmaktadır.

Peygamber Efendimiz (sas) de "Yanı başındaki komşusu açken tok yatan kimse iman etmemiştir." buyurarak bir başkasını gözetmenin ve ona destek olmanın bir seçenek değil mecburiyet olduğu mesajını vermiştir. (İbn Ebû Şeybe, Musannef, Îmân ve rü'yâ, 6) Bu mecburiyeti yerine getirmek insanı yüceltir.

Allah Teâlâ "Allah yolunda sevdiğiniz şeylerden harcamadıkça iyiliğe asla eremezsiniz. Ne harcarsanız Allah onu hakkıyla bilir." buyurmuştur.

(Âl-i İmrân, 3/92)

Peygamber Efendimiz (sas): "Zira veren el alan elden üstündür." buyurmuştur.

(Buhârî, Zekât, 18)

Yardımseverlik ve cömertlik sadece ihtiyaçları karşılamaz. Aynı zamanda insanlar arasındaki bağları ve güven duygusunu güçlendirir. Bu değerlerle sadece birine destek olmayız. Ona, yalnız olmadığını ve güvende olduğunu da hissettirmiş oluruz.

Cömertlik sadece para ile yapılabilen bir şey değildir. Sadece zenginler cömert olabilir gibi bir yanlış anlayış vardır. Oysa cömertlik sahip olduğumuz herhangi bir şeyi, ona ihtiyacı olan birisiyle paylaşmaktır. Böylece o kişiye yardım etmiş ve hayatını kolaylaştırmış oluruz. Peygamber Efendimiz (sas): "Bineğine binmek isteyen kişiye yardım etmek veya eşyasını bineğine yüklemek sadakadır. Güzel söz ve namaza giderken atılan her adım sadakadır. Yol göstermek sadakadır." buyurarak insanlara gücümüzün yettiği herhangi bir alanda yardım edebileceğimiz mesajını verir. (Buhârî, Cihâd, 72)

Peki cömertliğimizi maddi imkânlar haricinde ne şekillerde gösterebiliriz? Hadi birlikte bakalım:

1. **Bilgi Cömertliği:** Matematik yazılınızın olduğunu varsayalım. Sınıftaki arkadaşlarından birisi matematikte biraz zayıf. Onunla çözemediği sorulara bakmak, ders ile alakalı bildiğin pratik yöntem ve formülleri paylaşmak cömertliğin bir türüdür. Böylece arkadaşına zorlandığı bir konuda yardım etmiş olursun.

2. **Vakit Cömertliği:** Arkadaşlarından birinin bir sorunu olduğunu varsayalım. Çok üzgün görünüyor. Ona "İstersen derdini benimle paylaşabilirsin, seni dinlerim." demek ve bunun için ona vakit ayırmak cömertliğin bir türüdür. Böylece arkadaşına sorununu çözmesi ya da rahatlaması için yardım etmiş olursun.

3. **Fiziksel Güç Cömertliği:** Mahallede bir yaşlının elindeki poşeti taşımakta zorlandığını ya da küçük kardeşinin oyuncağın kapağını açarken zorlandığını varsayalım. Koşup yaşlı kimsenin yerine poşetini taşımak ya da kutuyu kardeşin için açmak cömertliğin bir türüdür. Böylece hayatı onlar için kolaylaştırarak onlara yardım etmiş olursun.

Unutmayalım; elimizde tuttuklarımız zamanla tükenir. Ancak cömertlik ve yardımlaşmanın bize ve karşımızdakine hissettirdiği güzel şeyler ruhumuzun en derininde sonsuza kadar bizimle kalır. Dünya bizim biriktirdiğimiz eşyalarla değil arkamızda bıraktığımız sevgi dolu izlerle güzelleşir.

Biliyor muydun?

İslam medeniyetinde kullanılan sadaka taşları paylaşmanın en zarif hâliydi. Zenginler parayı taşın oyuğuna bırakır, ihtiyacı olanlar ise sadece ihtiyacı kadarını kimseye görünmeden alırdı. Günümüzde ise "Askıda ekmek", "Askıda çorba", "Askıda iftar" gibi uygulamalarla atalarımızın bu güzel uygulamasının örnekleri sergilenmektedir. Sen hiç askıda ürün uygulaması gördün mü? Gördüğün zaman sen de katkı sağlayabilir ya da okulunda benzer bir uygulama başlatabilirsin. ("Askıda kalem", "Askıda su", "Askıda simit" gibi)

ETKİNLİKLER

Kendine küçük bir kumbara tasarla. Bunu küçük bir kartondan yapabileceğin gibi hazır bir kutu da kullanabilirsin. Üzerine "YARDIMSEVERLİK/CÖMERTLİK KUMBARASI" yaz. Bir hafta boyunca herhangi bir alanda yaptığın cömertliği/yardımı küçük kağıtlara yazarak kumbaranın içine at. Bir haftanın sonunda ailenle birlikte kumbarayı aç ve bunları yaparken senin neler hissettiğine ve karşındakinden nasıl geri dönütler aldığına dair ailenle sohbet et. Belki bir sonraki hafta tüm aile üyeleri kendi kumbaralarını yapmaya karar verir, ne dersin?

KÖKLERİMİZİ KORUMAK

AİLE OLMA AHLAKI

Bu iki ağacın hangisi şiddetli bir fırtına karşısında daha güçlü kalır ve kendini koruyabilir?

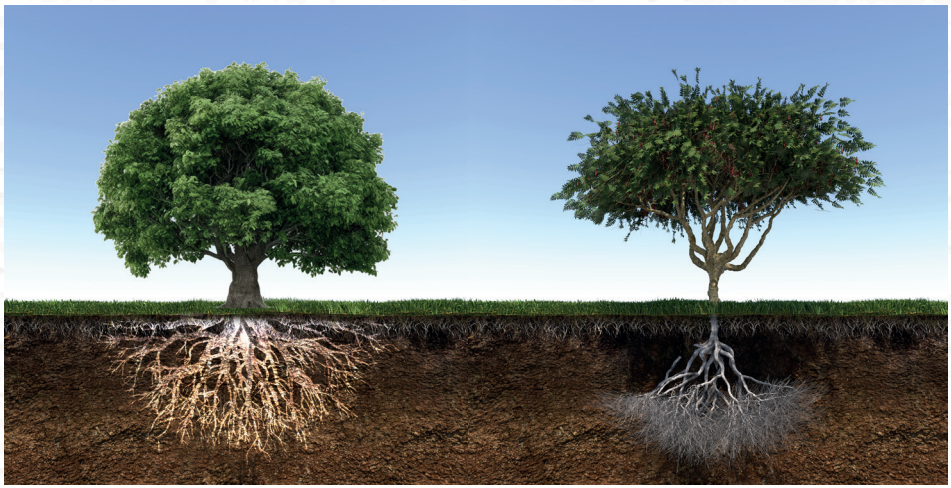

Soldaki ağaç olduğu konusunda hemfikiriz öyle değil mi? Peki neden? Çünkü bir ağacın şiddetli fırtınalara karşı direnmesinin yolu, onun toprağa saldığı köklerin kuvvetinden geçer. Kuvvetli kökleri olan ağaçlar şiddetli fırtınalara karşı durabilir. Bir düşünelim birlikte? İnsanın kökü nedir acaba? Cevap belli! Tabii ki aile.

Anne, baba, kardeş gibi çekirdek aile üyelerimiz ve amca, dayı, hala, kuzen, dede, nine gibi geniş aile üyelerimiz bizim köklerimizi oluşturur. Ağaçların kökleri güçlü durmayı ve topraktan gerekli vitamin ve mineralleri alarak ağacın beslenmesini sağlar. Bizim köklerimiz de yaşadığımız zorlukların karşısında dik durabilmemize destek olur. Aynı zamanda iyi, doğru ve güzele dair şeyler öğrenerek kendimizi beslememizi sağlar.

Aşağıda kendi ağacımızın köklerinin güçlü ve derinde olması için neler yapmamız gerektiğine dair bilgiler yer alıyor:

- Ailemizin sadece hayatta olan üyeleri değil, ölmüş olanları da bizim bir parçamızdır. Onları hatırlamak, onlar için üç İhlâs, bir Fâtiha veya Yâsîn-i Şerif okumak, mezarlık ziyaretleri yapmak gerekir.
- Ailemize karşı davranışlarımıza dikkat etmemiz gerekir. Ne yazık ki bazılarımız dışarıda çok kibarken eve girince kabalaşır, sertleşir. Tüm gerginliğimizi, sinirimizi eve gidince aile üyelerine yansıtmamız yanlıştır. Bu hem onlara haksızlık etmek hem de haklarına girmektir. Bizler "Onlara nazım geçiyor." ifadesi ile bunu normalleştirmeye çalışırız. Unutmamamız gerekir ki en yakınlarımız olarak en çok hürmeti aynı evi paylaştığımız aile üyelerimiz hak eder.
- Kırıcı, incitici ifadelerden kaçınmamız ve ses tonumuza dikkat ederek konuşmamız gerekir. Allah Teâlâ İsrâ suresinde "Rabbin, sadece kendisine kulluk etmenizi ve anne babanıza iyi davranmanızı emretti. Onlardan biri veya ikisi senin yanında yaşlanırsa onlara öf bile deme! Onları azarlama! İkisine de gönül alıcı, gü-

Peygamber Efendimiz (sas) "Sizin en hayırlınız, ailesine karşı en hayırlı olanınızdır. Ben de aileme karşı en hayırlı olanınızım..." buyurmuştur.

(Tirmizî, Menâkıb, 63)

zel sözler söyle. Onlara merhametle ve alçak gönüllülükle kol kanat ger. 'Rabbim! Onlar nasıl küçüklükte beni şefkatle eğitip yetiştirdilerse şimdi sen de onlara merhamet göster.' diyerek dua et." buyurmuştur. (İsrâ, 17/23-24)

- Aile üyeleri ile istişare etmek, hataları büyütmeden ve takılmadan affetmeyi bilmek ve birlikte zaman geçirmek önemlidir. Özellikle en az bir öğünde aynı masanın etrafında toplanmak, yemek yerken telefon ya da televizyon olmadan sohbet etmek ilişkileri güçlendirir. Canımız sıkılsa da, odada tek başımıza kalmak istesek de zaman zaman aile üyeleri ile bir araya gelmek, çay saatleri yapmak, birlikte oyunlar oynamak ilişkilerimizi güçlendirir.
- Geniş aile bağlarını korumak da önemlidir. Sıla-i rahim dinimizde bir ibadet sayılır. Hayatta olan aile büyüklerimizi ziyaret etmek, özel gün ve gecelerde el öpmeye gitmek, sıkılsak dahi onlarla aynı ortamda bulunmak, tecrübelerini dinlemek önemlidir. Evimize misafir olduklarında onları kapıda karşılamak, güzelce ağırlamak ve yine kapıdan uğurlamak gerekir.

Bu sıralanan maddelerden bazıları bize sıkıcı gelebilir. Yapmayı canımız istemeyebilir. Bazen özellikle aile büyüklerimiz ile farklı diller konuşuyormuş gibi hissedebiliriz. Fakat bir insan sadece sevdiği, keyif aldığı, canının istediği şeyleri yaparak gelişemez. Bir düşünelim. Okulda "Ben Türkçe dersinde sıkılıyorum sadece matematik dersine girmek istiyorum." diyebiliyor muyuz? Sıkılsak bile sorumluluğumuzu yerine getirip tüm derslere giriyoruz. Çünkü mezun olabilmemiz için bu gerekli. Aile üyelerimizden de sıkılıyorum, canım istemiyor, daha eğlenceli şeyler yapmak istiyorum gibi bahanelerle uzak durmamalıyız. Çünkü hayat okulunda başarılı olabilmemiz için de onlarla kurduğumuz ilişki gerekli.

Allah Teâlâ İsrâ suresinde "Rabbin, sadece kendisine kulluk etmenizi ve anne babanıza iyi davranmanızı emretti. Onlardan biri veya ikisi senin yanında yaşlanırsa onlara öf bile deme! Onları azarlama! İkisine de gönül alıcı, güzel sözler söyle. Onlara merhametle ve alçak gönüllülükle kol kanat ger. 'Rabbim! Onlar nasıl küçüklükte beni şefkatle eğitip yetiştirdilerse şimdi sen de onlara merhamet göster.' diyerek dua et." buyurmuştur.

(İsrâ, 17/23-24)

ETKİNLİKLER

Bir aile büyüğünü ara ve hâlini hatırını sor. Sonra da bir "Hatır Sorma Hareketi" başlat. Arkadaşlarından ya da kuzenlerinden birine şunu söyle: "Ben ..... aradım. Hâlini hatırını sordum. Seni de davet ediyorum. Sen de bir aile büyüğünü ara ya da ziyaret et. Sonra sen de başka birisini davet et." Böylece Hatır Sorma Hareketi'ni ne kadar genişletebildiğinize bakın.

BENİM CANIM ARKADAŞIM

ARKADAŞLIK AHLAKI

Arkadaşlık dünyadaki en kıymetli bağlardan birisidir. Kimlerle arkadaşlık edeceğimiz tamamen bizim tercihimize bağlıdır. Bir ayakkabı alırken en rahat ettiğimizi, kıyafet seçerken bedenimize uygun olanı, yemek yerken midemizi rahatsız etmeyecek olanı tercih ederiz. Aksi takdirde o ayakkabı da kıyafet de yemek de bizi rahatsız eder. Tıpkı bunlar gibi arkadaş olarak doğru kişiyi tercih etmek de bize iyi gelir. Çünkü yanımızdaki insanın ahlakı, değerleri, fikirleri, duyguları, düşünceleri, davranışları bize de bulaşır.

Peygamber Efendimiz (sas) "Kişi arkadaşının dini üzeredir. Öyleyse her biriniz kiminle arkadaşlık ettiğine dikkat etsin." buyurmuştur.

(Ebû Davud, Edeb, 16; Tirmizi, Zühd, 45)

Arkadaşlık ilişkilerinin de bir ahlakı vardır. Buna "akran nezaketi" diyebiliriz. Akran nezaketi, arkadaşlık ilişkilerini koruyan bir zırh gibidir. Güçlü bir zırhımızın olması daha uzun süreli ve daha kaliteli arkadaşlıklar yaşamamıza yardımcı olur. Güçlü bir zırh oluşturabilmek için nelere mi dikkat etmeliyiz? Aşağıda üç başlık altında bunlardan bahsediliyor.

1. Fiziksel Nezaket:

İnsan saygı görmeye layık bir canlıdır. Birisine vurmak, canını yakmak, fiziksel olarak zarar vermek/yaralamak bu saygınlığı zedeler. Bu davranışlardan kaçınmak arkadaşlık ilişkilerini koruyan zırhın önemli bir kısmını inşa

etmek demektir. Fakat birisine fiziksel olarak zarar vermek için illaki onu yaralamak gerekmez. Arkadaşımızın rahatsız olduğu herhangi bir fiziksel temas, onu yaralamıyor ya da canını acıtmıyorsa dahi kaçınmamız gereken bir davranıştır.

Mesela kimimiz başımıza dokunulmasından rahatsız olurken kimimiz dürtülmekten rahatsız oluruz. Kimimiz el şakalarından rahatsız olurken, kimimiz birinin bize sarılmasından rahatsız oluruz. Bu durumlarda karşımızdakinin hassas olduğu konuya karşı duyarlı olmak hepimizin temel sorumluluğudur. Arkadaşımız bize bir davranışımızdan rahatsız olduğunu söylüyorsa; "İstemiyorum, sevmiyorum, hayır, yapma vb." diyorsa; "Amaaan ne var bunda bu kadar rahatsız olacak?" "Sen de çok büyütüyorsun.", "Çok nazlısın." gibi ifadelerle kendimizi savunmak yerine frene basıp geri çekilmemiz gerekir. "Altı üstü bir şaka yaptık." gibi cümlelerin arkasına sığınarak ayağımızı gazdan çekmemenin sonucu kaçınılmaz bir kazadır. Unutmayalım şaka iki tarafın da güldüğü, eğlendiği ve keyif aldığı bir şeydir. Tek tarafın eğlendiği ve güldüğü şey ise daha çok zorbalıktır.

Unutmayalım şaka iki tarafın da güldüğü, eğlendiği ve keyif aldığı bir şeydir. Tek tarafın eğlendiği ve güldüğü şey ise daha çok zorbalıktır.

2. Sözsel Nezaket

Güzel sözler duymak insanlara iyi hissettirir. Onları mutlu eder, öz saygılarını ve öz güvenlerini arttırır. Arkadaşlık ilişkilerimizi koruyacak olan zırhın önemli bir bölümünü de onlarla nasıl konuştuğumuz oluşturur.

SEN HANGİ TARAFTAKİ CÜMLELERİ KULLANMAYI SEÇİYORSUN?

Şişko. Dikkat et de sandalyeyi kırma.	"Günaydın", "Nasılsın?", "Teşekkürler" vb.
Dört göz. Önünü de göremezsin sen şimdi.	Gözlüğün çok güzel ve sana çok yakışmış.
Evlat olsan sevilmezsin.	Bugün çok iyi görünüyorsun.
Şunun saçına bakın çok komik olmuşşş.	Sana yardımcı olabileceğim bir şey var mı?
Gördünüz mü ayakkabısı yırtık.	Seni görmek çok güzel.

Aşağıda dünyayı gezen bir fotoğrafçının çektiği bazı kareler var. Bu fotoğrafçı aynı kişilerin iki adet fotoğrafını çekmiş. İlk pozda "Bir fotoğrafınızı çekebilir miyim?" diye sormuş. Peki sence insanların daha mutlu ve keyifli göründüğü ikinci pozu çekmeden onlara ne söylemiş olabilir?

İşte sihirli cümle: **"Çok güzel görünüyorsun."** Ne kadar basit bir cümle öyle değil mi? İşte güzel şeyler duymak insanların üzerinde tıpkı bu fotoğraflardaki gibi bir tesir

Sen Ne Dersin?

Peki sen ne yapacaksın? Güzel sözlerinle, insanların altında dinleneceği, gölgeleneceği, dalları göklere uzanan ağaçlar mı dikeceksin? Yoksa kötü sözlerinle var olan ağaçların dallarını kırıp, köklerini söküp insanlara sığınılacak hiçbir alan bırakmayacak mısın?

bırakır. Allah Teâlâ "Allah'ın nasıl bir misal getirdiğini görmedin mi? Güzel sözü, kökü sabit, dalları gökte olan güzel bir ağaca benzetti. O ağaç Rabbinin izniyle her zaman meyvesini verir." buyurmuştur. (İbrâhîm, 14/24-25)

3. Duygusal Nezaket:

Bir insana sadece yumruk atarak ya da kötü sözler söyleyerek zarar verilmez. Bazen bir insanın canını ona hiç dokunmadan tıpkı fiziksel bir darbe almış gibi acıtabiliriz.

Peki hangi davranışlar karşımızdaki insana kendini böyle hissettirir?

- Herkesin çağırıldığı bir etkinliğe, oyuna birini bile isteye çağırmamak.
- Birinin her davranışını eleştirmek, dalga konusu yapmak. (Yemek yiyişine bakın, gülüşüne bakın vb.)
- Birisi bir ortama girdiğinde herkesin susması ya da konuyu değiştirmesi.
- Ortamdaki birisi hakkında gülüşüp konuşarak ona kendini rahatsız hissettirmek.
- Biri konuşurken hiç umursamamak, orada yokmuş gibi davranmak.
- Ortak şakalardan, oyunlardan birini mahrum bırakmak.
- Birini yaşadığı duygular sebebi ile sürekli alay konusu yapmak. (Bunda üzülecek ne var, bunda kızacak ne var, bunda gülünecek ne var demek.)

Arkadaşlık ilişkilerimizde fiziksel, sözel ve duygusal nezaket kurallarına uyduğumuzdan emin olmak önemlidir. Aynı zamanda bu kurallara uymayan kişilerle ne olursa olsun arkadaşlık etmekten kaçınmak gerekir. Bazen yalnız kalmaktan korktuğumuz ya da karşı çıkarsak karşımızdakini üzeceğimizi düşündüğümüz için maruz kal-

dığımız nezaket dışı muamelelere ses çıkarmayız. Fakat bazen yalnız kalmak yanlış kişilerle arkadaşlık etmekten daha doğrudur. Kazançlı olan, yanlış arkadaşlıklarda aldığımız hasarı onarmak için harcayacağımız enerjiyi doğru arkadaşlar bulmaya harcamaktır.

Dünyadaki en güzel arkadaşlık ilişkilerinden birisi Peygamber Efendimiz (sas) ve Hz. Ebû Bekir arasındaki arkadaşlıktı. Peki bu derin ve güzel arkadaşlığın sırrı neydi? Onlar birbirlerini savunurlar ve korurlardı. Birbirlerine güvenir ve sırtlarını yaslarlardı. Zor günlerde birbirlerini terk etmezler ve yoldaşlık ederlerdi. Birbirlerinin her ihtiyacına koşarlardı. Her zaman düşünceli, kibar ve nezaketlilerdi. İşte bu sebeple ikisinin ilişkisi üzerinden bunca yıl geçmesine rağmen onların arkadaşlıkları hâlâ örnek olarak akla ilk gelen arkadaşlıklardandır.

SANAL DÜNYADAKİ AYAK İZİN

DİJİTAL AHLAK

Denize yüzmeye gittiğimizi varsayalım. Denizin içinde halatlar yardımıyla bir sınır belirlenmiş. Cankurtaran yanımıza gelip "Halatlarla belirlenen şu sınırı geçmeden yüzmeniz gerekiyor. Ondan sonra derinlik de dalgaların etkisi de artıyor. Başınıza bir kaza gelebilir." diyor. O sınırı bizim keyfimizi kaçırmak, eğlencemizi bölmek için mi koymuşlardır yoksa bizleri korumak için mi?

Günlük hayatımızda telefonların yaygınlaşmasıyla dünya artık parmaklarımızın ucunda. Orada dilediğimizi yapabilmek, istediğimiz şeylere anında ulaşabilmek bize inanılmaz bir keyif veriyor. Fakat sanal dünya da uçsuz bucaksız bir deniz. Orada güvenle yüzebilmenin yolu da belirli sınırlar içinde kalmaktan geçiyor.

Dijital ahlak; ekran ve telefon karşısındayken, tek başımıza bile olsak doğru olanı yapabilmek demektir.

Tam burada dijital ahlak kavramı gün yüzüne çıkıyor. **Dijital ahlak**; ekran ve telefon karşısındayken, tek başımıza bile olsak doğru olanı yapabilmek demektir. Sadece günlük hayatımızda değil internet dünyasında da "iyi ve onurlu" bir insan olarak kalabilme sanatıdır. Gerçek

hayatta uymamız gereken nezaket ve saygı kurallarının tamamının sanal âleme de taşınmış hâlidir. Dijital ahlak iki başlık altında konuşulabilir:

1. Dijital Mahremiyet

- En az 13 yaşına kadar sosyal medya hesapları açmamak önemlidir. Sonrasında ise (reşit olana kadar) ihtiyaç hâlinde bizi koruyabilmeleri ve takip edebilmeleri için şifreyi anne-baba ile paylaşmak önemlidir. Anne babanın görmesinden endişe edilen herhangi bir içeriğin bir insana zarar verme ihtimalinin yüksek olduğunu unutmamak gerekir.
- Sosyal medya şifreleri anne, baba ya da ağabey, abla haricinde başka kişilerle paylaşılmamalıdır. Ne kadar yakın arkadaş olursa olsun, samimiyet mahremiyeti ortadan kaldırmaz.
- Özel fotoğrafları sosyal medya hesabında paylaşmaktan kaçınmak gerekir.
- Tanınmayan, kim olduğu bilinmeyen kişilerin arkadaşlık isteği ya da mesaj gönderme talebi kabul edilmemelidir. Sanal mecra kuzu postuna girmiş kurtlarla doludur. Ne yazık ki seçtiği profil fotoğrafındaki kişi olmayan, "bio"sunda yazan bilgilerle alakası bulunmayan birçok kişi vardır.
- Birisinin fotoğrafını/videosunu ondan müsaade istemeden başka birisiyle ya da sosyal medya platformlarında paylaşmaktan kesinlikle kaçınmak gerekir.
- Adres, okul bilgisi, telefon numarası gibi özel ve gizli kalması gereken bilgiler kesinlikle paylaşılmamalıdır. Bu bilgilerin öğrenilebileceği paylaşımlar yapmaktan da kaçınmak gerekir. (Örneğin okulun önünden, okul adının ve çevresinin göründüğü paylaşımlar yapmak vs.)

Allah Teâlâ İsrâ suresinde "Hakkında bilgin olmayan şeyin ardına düşme! Çünkü kulak, göz ve gönül, bunların hepsi ondan sorumludur." buyurmuştur.

(İsrâ, 17/36)

- Dijital platformlarda her türlü içeriğe ulaşma durumu vardır. Bu konuda herkesin kendi sınırlarını belirlemesi önem arz eder. Anne babanın yasak koyduğu içeriklerden uzak durmak, uygun olmayan içeriklerle karşılaşınca kapatmak gerekir. Kötü içerikler zihnimizin ve ruhumuzun ışıltısını azaltır.

2. Dijital Nezaket

- Paylaşımların altına hakaret içeren, incitici, kırıcı yorumlar yapmaktan kaçınmak gerekir. Unutmayalım ki sanal dünyadaki her profilin arkasında bir insan vardır. O gerçektir. Yaşadığı duygular da gerçektir. Bir insanın yüzüne karşı hakaret ederek kırmak neyse kötü yorumlarla kırmak da aynı şeydir.
- Tıklanma uğruna birini rahatsız ya da mahcup edecek içerikler paylaşmaktan kaçınmak gerekir. Paylaşan da tıklayan da unutur ama kalbi kırılan o deneyimi bir ömür unutmaz.
- Grup mesajlaşmalarında birisini dışlamaktan, sebepsiz yere gruptan çıkartmaktan kaçınmak gerekir.
- Mesajlaşmalarda ekran görüntüsü alarak o mesajların başkasıyla eğlence ya da her ne amaçla olursa olsun paylaşılmaması gerekir.
- Gerçekliğinden emin olunmayan bir haberi ya da bilgiyi paylaşarak yaymaktan kaçınmak gerekir. Allah Teâlâ İsrâ suresinde "Hakkında bilgin olmayan şeyin ardına düşme! Çünkü kulak, göz ve gönül, bunların hepsi ondan sorumludur." buyurmuştur. (İsrâ, 17/36)

Artık dijital imkânlar sayesinde her şeyin çok görünür olduğu, karmaşık bir dünya düzeninde yaşıyoruz. Üstelik bu görünürlük "özgürlük" diye lanse edilmeye çalışılıyor. İşte dijital ahlak, bu karmaşanın içerisinde hem kendimize hem de çevremizdekilere duyduğumuz saygının güçlü bir ifadesidir. İnternet sadece bir araçtır. Onu bir iyilik köprüsü olarak mı, dedikodu kazanı olarak mı kullanacağımız ise tamamen bizim seçimimizdir.

Bende Kalan

Bu bölümde aklımda kalanlar ve kendime aldığım notlar:

3. BÖLÜM

DÜNYA BİZİM EVİMİZ KORUMAK GÖREVİMİZ

GELECEĞE NEFES OL

DOĞAYI/ÇEVREYİ KORUMAK

Evimizde bir misafir ağırladığımızı varsayalım. Kapıdan içeri girdiği andan itibaren evimize zarar vermeye başlıyor. Önce tekme atıp ayakkabılığı kırıyor, sonra salondaki çiçekleri yere atıp üzerlerine basıyor. Mutfağa girip tabakları ve bardakları teker teker atıp kırıyor. Çöp tenekesini yatak odasının ortasına boşaltıyor. Buzdolabındaki içecekleri çıkarıp halıların üzerine döküyor. Böyle bir durumda ne hissederiz? Neler yaparız?

Allah Teâlâ biz insanları ve milyonlarca çeşit başka canlıyı yaratmış olduğu dünyada misafir eder. Yaşadığımız evlere "küçük evimiz" diyecek olursak dünya da bizim büyük evimizdir. Allah Teâlâ dünyayı hem bize O'nun yüceliğini hatırlatacak hem de hayatımızı kolaylaştıracak şekilde düzenlemiştir. Yemyeşil ormanlar, verimli topraklar, kocaman denizler, şırıl şırıl akan akarsular... Hepsi bize emanet edilmiş ince,

güzel detaylardır. Bu yüzden nasıl ki evlerimizi yıkıp döken zorba bir misafirden koruyorsak; doğayı, yani büyük evimizi de aynı şekilde koruyup kollamak bizim görevlerimizdendir. Bizler dünyayı en temelinde Allah Teâlâ özenle yaratıp bize emanet ettiği için koruruz. Sonrasında hem kendimiz için hem yuva olduğu milyonlarca çeşit canlı için hem de bizden sonra burada yaşayacak olanlar için...

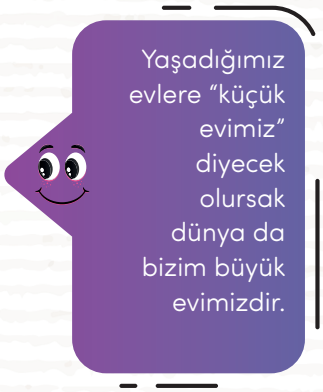

Allah Teâlâ En'âm suresinin 165. ayetinde bizleri yeryüzünün halifeleri kıldığını belirtir. Halifelik görevi, mülkü yani dünyayı, asıl sahibi olan Allah Teâlâ adına koruyup gözetmeyi de içerir. Allah Teâlâ dünyada yarattığı dengenin korunmasını emretmiştir. O, Rahmân suresinde "Göğü O yükseltti, denge ve ölçüyü O koydu ki dengeden sapmayasınız." buyurmuştur. (Rahmân, 55/7-8) Buradan anlarız ki dengeyi bozacak herhangi bir şey yapmak İlahi bir buyruğa karşı çıkmaktır.

Bizim çok basit sandığımız, bazen farkında bile olmadan yaptığımız davranışlar doğayı ve dolayısıyla dünyanın dengesini bozar. Çöp tenekesi bulamadığımız için ya da başka bir bahaneyle yere attığımız çöplerin toprakta çözülmesi bazen aylar, bazen yıllar bazen de yüz yıllar alır. Düşünsene, bizim düşünmeden yere atıverdiğimiz plastik bir şişe doğada ancak 400 yıl sonra çözülebiliyor. Ormanlarda piknik sonrası bırakılan her çöp ya da yere atılan sigara izmariti yangınlara davetiye çıkarır. Denize atılan yabancı cisimler hem denizi kirletir hem de içindeki doğal yaşama zarar verir.

Peygamber Efendimiz (sas) "Her kim bir ağaç diker de ondan bir insan yahut Allah'ın yarattığı herhangi bir canlı yerse muhakkak bu, o kimse için bir sadaka olur." buyurmuştur.

(İbn Hanbel, VI, 443.)

Hâlbuki zarar vermek yerine çevreyi korumaya ve güzelleştirmeye çaba harcamak çok kârlı bir iştir. Peygamber Efendimiz (sas) "Her kim bir ağaç diker de ondan bir insan yahut Allah'*ın* yarattığı herhangi bir canlı yerse muhakkak bu, o kimse için bir sadaka olur." buyurmuştur. (İbn Hanbel, VI, 443.) Buradan anlıyoruz ki, doğaya kattığımız her güzel şeyin karşılığını katbekat almaktayız.

Unutmayalım, bizim çok basit sandığımız "Amaaan ne olacak ki?" ya da "Bir defadan bir şey olmaz." dediğimiz davranışların telafisi çok zor olmaktadır. Bu bilinçle bize emanet edilen, geçici bir süre bulunacağımız dünyanın düzenini sağlayıp arkamızdan güzellikler bırakmalıyız. Çünkü atalarımızın da dediği gibi "Aslan yattığı yerden belli olur."

Biliyor muydun?

- *1 ton atık kâğıdın geri dönüştürülmesi tam 17 çam ağacının kesilmesini engeller.*
- *Kâğıt geri dönüşümü hava kirliliğini %74 oranında azaltır.*
- *1 adet küçük kalem pil 4 metrekare toprağı zehirleyerek üzerinde bitki yeşermesini engelleyebilir.*
- *Lavaboya dökülen sadece 1 litre atık yağ 1 milyon litre temiz suyu (yani 500 kişinin yıllık su ihtiyacını) kirletir.*
- *Geri dönüştürülen tek bir metal içecek kutusundan tasarruf edilen enerji bir televizyonu tam 3 saat boyunca çalıştırabilir. Geri dönüştürülen her 1 ton plastik sayesinde yaklaşık 16 varil petrol tasarruf edilmiş olur.*

ETKİNLİKLER

Arkadaşlarında doğayı ve çevreyi koruma konusunda bir farkındalık oluşturmaya var mısın?

Hadi doğayı/çevreyi koruma bilinci kazandıracak bir afiş tasarla. Afişine bir slogan ekle. Mesela "Doğa bize emanet, önemini sen de fark et." gibi. Daha iyi sloganlar bulacağına eminim. Biliyor musun köşesindeki bilgileri de ekleyebilir ve bir geri dönüşüm farkındalığı da sağlayabilirsin.

Afişini çoğalt ve izin alarak okulun farklı yerlerine as. Düşünsene, senin fikrinle harekete geçen bir arkadaşının yaptığı güzel şey karşısında hem o sevap kazanacak hem de sen.

DİLİ OLMAYANA SES OL

HAYVANLARI KORUMAK

Dünya devasa ve kusursuz bir yapboz gibidir. Allah Teâlâ'nın yarattığı her bir canlı bu yapbozun bir parçasıdır ve tamamlanması için vazgeçilmez bir öneme sahiptir. Ormandaki karıncadan sokaktaki köpeğe, gökyüzündeki kuştan denizdeki balığa kadar her hayvan doğanın dengesi için önemlidir. Bu sebeple hayvanları korumak sadece bir canlıyı kurtarmak anlamına gelmez. Bu aynı zamanda kendi geleceğimizi ve paylaştığımız bu büyük yuvayı da korumaktır. Hayvanları korumak için pelerin takmaya ya da süper güçlere sahip olmaya gerek yoktur.

Onlar için sokağa yemek bırakmak da onları korumaktır; yemlenen güvercinlerin arasına eğlence maksadıyla hızlıca koşarak onları korkutmamak da...

Soğuk havalarda sığınacakları bir barınak yapmak da onları korumaktır; meyvesini düşürmek için bir ağaca ayakkabı ya da sert bir cisim fırlatıp orayı yuva edinen canlıları tedirgin etmemek de...

Sokağa bir kap su bırakmak da onları korumaktır; gördüğümüz bir kediyi, karıncayı, kaplumbağayı, böceği vs. olduğu yerden alıp başka bir yere götürmemek de..

Onlara sevgi dolu bir bakış atmak da korumaktır; sokakta bir kedinin, köpeğin, kuşun vs. yuvasına, mama kabına zarar vermemek de...

Hayvanları sevmek, okşamak da onları korumaktır; onlara zarar veren birisini gördüğümüzde engellemek de...

Allah Teâlâ En'âm suresinde "Yeryüzünde yürüyen hayvanlar ve gökyüzünde iki kanadı ile uçan kuşlardan ne varsa hepsi sizin gibi topluluklardır." (En'âm, 6/38) ve İsrâ suresinde **"**Yedi gök, yer ve bunlarda bulunanlar O'nu tespih eder; O'nu hamd ile tespih etmeyen hiçbir şey yoktur. Fakat siz onların tespihini anlayamazsınız." (İsrâ, 17/44) buyurmuştur. Buradan çok net bir şekilde anlaşılır ki yerde, gökte ya da suda yaşayan bütün canlılar insanlar gibi birer ümmet ve düzenli bir topluluktur. Hepsi insanlar gibi Allah Teâlâ'nın kudretinin eseri olup O'nun verdiği canla yaşamaktadır. Kur'an'daki bazı surelere hayvan isimlerinin verilmesi (Ankebût, Neml, Bakara vs.) Allah Teâlâ'nın yarattığı her canlıyı ne kadar önemsediğinin göstergelerinden birisidir. Bu sebeple rahatlıkla diyebiliriz ki hayvan haklarına duyarlı olmak ve onları korumak bir tercih değil bir zaruriyettir.

Peki bunun için üzerimize ne gibi sorumluluklar düşer? Hadi hayvanları korumak kollamak için dikkat etmemiz gereken hususlara hep birlikte bakalım:

1. Yaşam alanlarına saygı duymak: Parklar, bahçeler, ormanlar, denizler, ağaçlar, akarsular hayvanların yaşam alanlarıdır. Buralarda özenli davranmak, bu yerlerin temizliğine dikkat etmek, gürültü çıkarmaktan kaçınmak, ateş yakmaktan uzak durmak gibi davranışlar hayvan dostlarımıza yapacağımız en güzel iyiliklerden birisidir.
2. Dilsizliklerine ses olmak: Hayvanlar acılarını, açlıklarını, susuzluklarını kelimelerle ifade edemezler. Onları gözlemlemek, yardıma ihtiyaçları olup olmadığını

anlamaya çalışmak, bir ihtiyaçları olduğunu fark ettiğimizde onu gidermek önemlidir. Peygamber Efendimiz; günahkâr bir kimsenin bir köpeğin ihtiyacını fark edip ona su vermesinden dolayı Allah Teâlâ'nın affına mazhar olacağını müjdelemiştir. (Buhârî, Müsâkât, 9) Aynı zamanda; bir kediyi hapsederek ölene dek aç bırakan kişinin cehenneme gireceğini bildirmiştir. (Buhârî, Enbiyâ, 54) Yolculuklar sırasında konaklama yerlerinde mola verilerek hayvanların dinlendirilmesi ve uzun yolculuklarda kurak ve çorak yerlerden bir an evvel geçilmesi de Efendimiz (sas) tarafından tavsiye edilmiştir. (Muvatta', İsti'zân, 15)

3. Şiddetin her türlüsüne karşı durmak: Hayvanların çoğu kendilerini insanlara karşı koruyamazlar. Bu yüzden onlara karşı nazik olmak, zarar verecek eylemlerden kaçınmak ve hayvanları eğlence malzemesi hâline getirmemek gerekir. Onların odamızda duran pelüş oyuncaklardan birisi olmadığını, birer can olduklarını aklımızda tutmamız önemlidir. Bırakalım şiddet uygulamayı, bir gün hırçın bir deveye binip hayvanı sakinleştirmek için yularını sert bir şekilde ileri geri çekmeye başlayan Hz. Âişe'yi Peygamber Efendimiz, "Ey Âişe, ona yumuşak davran." diyerek uyarmıştır. (Müslim, Birr, 79)

Bugün başını okşadığımız bir köpek, zarar görmesin diye kurtardığımız bir kedi, sokağa onun için bulgur bıraktığımız bir kuş ya da herhangi başka bir hayvan belki de ahirette bizim bağışlanmamıza vesile olacaktır. Unutmayalım; bir insanın kalbinin ne kadar büyük olduğu o insanın savunmasız ve kendinden güçsüz canlılara nasıl davrandığı ile ölçülür.

GEÇMİŞİNİ BİLMEYEN GELECEĞİNİ İNŞA EDEMEZ

MİLLÎ DEĞERLER

Millî değerler bizi biz yapan, hepimizi aynı bayrak altında toplayan, aynı marşla gururlandıran ve aynı acı ile hüzünlendiren görünmez ama sarsılmaz bağlardır. Bu değerler bir toplumun ayakta kalmasını sağlayan ortak hafızasıdır. Peki millî değerlerimiz nelerdir?

1. **Vatan:** Vatanımız sadece üzerinde yaşadığımız kuru bir toprak parçasından ibaret değildir. Atalarımızın duaları ve şehitlerimizin kanıyla yoğurulmuş kutsalımızdır. Mehmet Akif Ersoy İstiklal Marşımızda "Şüheda fışkıracak toprağı sıksan şüheda." diyerek, üzerinde yaşadığımız toprakların vatan kılınabilmesi için ne bedeller ödendiğini belirtmiştir. İstiklal Marşı'nın şairi "Bastığın yerleri 'toprak' diyerek geçme, tanı, Düşün altındaki binlerce kefensiz yatanı." diyerek de bizleri vatanımızın kıymetini bilmemiz, onun uğruna feda edilenleri unutmamamız için

"Bastığın yerleri 'toprak' diyerek geçme, tanı, Düşün altındaki binlerce kefensiz yatanı."

uyarır. Vatan bize sonraki kuşaklara güvenle bırakalım diye emanet edilmiştir. Bu emanetin farkına varmak önemlidir. Vatanımızın kıymetini bilmenin bir yolu onu korumak için elimizden gelen ne varsa yapmaktır. Fakat yaptığımız işi en iyi şekilde yapmaya çalışmak ya da iyi yerlere gelerek ülkemiz yararına işler üretmek de kıymet bilmenin diğer yollarıdır.

2. **Bayrak ve İstiklal Marşı:** Bayrağımız, bağımsızlığımızın sembolüdür ve kimliğimizin bir parçasıdır. Arif Nihat Asya "Bayrak" şiirinde; "Dalgalandığın yerde ne korku, ne keder. Gölgende bana da bana da yer ver." diyerek bayrağın bizlere verdiği güven, gurur ve cesaret duygusunu ifade etmiştir. Tek bir sembol, koca bir milleti temsil eder. Türk bayrağının dalgalandığı her yerde akla gelen tüm Türkiye'dir. Bu yüzden bizi temsil eden bayrağımıza hürmet göstermek, onu güzel başarılar sonrası farklı yerlerde dalgalandırmaya çalışmak hepimizin sorumluluklarındandır. İstiklal Marşımız ise bağımsızlığımızı dünyaya haykırmanın en asil yoludur. Tek bir marşın içinde esareti kabul etmeyeceğimizi, bunun için ne gerekirse yapmaya hazır olduğumuzu, vatanımızı kolay kazanmadığımızı ve daha birçok mesajı seslendirmiş oluruz. İstiklal Marşı'nı ezbere bilmek, okunduğu zaman saygılı bir şekilde durup eşlik etmek oradaki mesajları benimsediğimizin ispatıdır.

Biliyor muydun?

Seyit Onbaşı bu emanet bilinci ile yüzlerce kiloluk mermiyi sırtlanabilmişti. Şerife Bacı, bu emanet bilinci ile Kurtuluş Savaşı'nda, Kastamonu'dan Ankara'ya cephane taşınırken mermiler ıslanmasın diye yorganı cephaneye örtüp şehit olmuştu. Nene Hatun, bu emanet bilinci ile "Bebeğim annesiz büyür ama vatansız büyüyemez." diyerek 93 Harbi'nde en ön saflarda savaşmıştı. Ve 15 Temmuz şehitleri, bu emanet bilinci ile tankların altına yatıp, kurşunlara siper oldu.

3. **Dil:** Tüm tarihimizi içinde saklayan, kültürümüzü nesiller sonrasına aktarabilmemize yardımcı olan değerimizdir. Dilini kaybeden bir millet zamanla hafızasını da kaybeder. Bu yüzden dilimizi hem güzel konuşmayı hem de güzel yazmayı öğrenmemiz önemlidir. Ne yazık ki günümüzde dijital araçların da etkisi ile yazı dili de konuşma dili de bozulmaya yüz tutmuştur. Nbr, slm, ok vs. gibi ifadeler hem konuşma hem yazı dilinde sürekli karşımıza çıkar. Zamanla bir kelimenin doğru yazımını unutacak hâle gelme riski oluşur. Fakat unutmayalım ki dilin ortadan kaybolması bir milletin de kaybolması demektir. Bu yüzden kelime dağarcığımızı arttırmanın yollarını aramak gerekir. Aynı zamanda kelimeleri yazarken de söylerken de doğru kullanmak, yabancı kelimelerden olabildiğince arındırılmış bir şekilde, Türkçe kelimelerle güzel ve akıcı konuşma becerisi kazanmak önemlidir.

4. **Tarihî eser ve yapılar:** Camiler, türbeler, müzeler, hanlar, kervansaraylar vs. ülkemizde, tarihten günümüze kalmış çok sayıda tarihî eser mevcuttur. Tarihî eserler geçmişimizin şahitleridir. Her biri atalarımızın neler yaşadığının, neler hissettiğinin, ne zorluklar aştığının aynı zamanda zekâ ve estetik anlayışlarının anlatıldığı birer mektup gibidir. Bu yüzden tarihî eserlerimizi korumak sadece taşları, yapıları korumak değildir. Kendi hikâyemizi korumaktır.

5. **Millî Bayramlar:** 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı'nı ya da 19 Mayıs Gençlik ve Spor Bayramı'nı bir düşünelim. Statlara veya sokaklara dolan binlerce insan aynı şeye sevinir, aynı şeyle heyecanlanır. Millî bayramlar milletimizin bir olduğu özel günlerdir. Ne-

relerden geldiğimizi ve hangi bedellerin ödendiğini bize hatırlatır. Sokakların bayraklarla süslenmesi, marşların söylenmesi bize kocaman bir aile olduğumuzu hatırlatır. Aynı zamanda bağımsızlığın ne kadar önemli bir hazine olduğunu ve bu hazinenin korunması için bizlerin de sorumluluğu olduğunu fark ederiz. Bayramlar aracılığı ile atalarımızdan aldığımız bir meşaleyi coşku ile gelecek nesillere aktarmış oluruz.

DİLİNE SAHİP ÇIK!

ÇORBADA TUZUN OLSUN

TOPLUMSAL KURALLAR

Ahmet yatağından korna seslerinin gürültüsüne kalkmış. Bir yandan da insanların birbirlerine bağırdıklarını duymuş. Neler olduğunu merak etmiş. Pencereden aşağıya bakınca bir de ne görsün? Evlerinin önündeki sokakta, trafik ışıklarından biri çalışmadığı için tüm arabalar birbirine girmiş. Herkes geçiş hakkının kendinde olduğunu söylüyor, öfke ile bir an önce hareket etmeye çalışıyormuş. Ama aşağısı karmakarışık olmuş. Ahmet normalde dikkatini bile çekmeyen trafik ışıklarının aslında ne kadar önemli olduğunu o gün fark etmiş.

Trafikte, evde, okulda, çarşıda, pazarda... Düzen, kural ve kontrolün olmadığı her ortamda karmaşa ve çatışma yaşanması kaçınılmazdır. Çünkü her insan kendini haklı bulur, kendi fikrini beğenir ve kendi istediği şekilde davranmak ister. Ayrıca kurallarla düzenlenmemiş bir ortamda güçlü olan her kimse onun sözü geçer. Oysa kurallar düzeni sağlar ve ortamı herkesin güvende hissedebilmesi için düzenler.

Bir toplumda düzen oluşturmanın iki yolu vardır. Birincisi; yazılı kurallardır. Bunlar uygulanmadığı takdirde yasal cezaları vardır. (Kırmızı ışıkta geçmek, birinin evine izinsiz girmek vs.) Yazılı kurallar gibi resmî olmayan ama en az onlar kadar güçlü bir gücümüz daha bulunur. Yazılı olmayan/toplumsal kurallar...

Her birimiz "Bu dünyada/ çevrede sadece ben yaşamıyorum." bilinci ile kontrollü bir şekilde yaşarsak sorunları en az seviyeye indirmeyi başarırız.

Toplumsal kurallar bizi birbirimize bağlayan görünmez iplerdir. Bu ipler koptuğunda toplum dağılır. Her birimiz "Bu dünyada/çevrede sadece ben yaşamıyorum." bilinci ile kontrollü bir şekilde yaşarsak sorunları en az seviyeye indirmeyi başarırız. İyi bir insan olmaya çalışan kişi, kimse onu takip etmiyor ya da cezalandırmıyorken de dünya ve insanlar yararına davranır.

Peki hiçbir yasa ile takip edilmemesine rağmen uyguladığımızda dünyaya katkı sağladığımız ne gibi davranışlar vardır? Hadi birlikte bakalım.

- Mesela toplu taşımada telefonla uzun uzun ve yüksek sesle konuşmamak.
- Özellikle akşam saatlerinde gürültülü işlerle ilgilenmemek.
- Otobüse binecekken sıramızı beklemek.
- Toplu kullanılan ortamlardaki eşyaları dikkatli kullanmak.
- Parkta kullandığımız/oynadığımız bir oyuncağı/ araç-gereci bir süre oynadıktan sonra bekleyen varsa onun için boş bırakmak.
- Kalabalık bir ekipsek yürürken küçük gruplara ayrılmak ve arkamızdan yürüyenlerin geçişine engel olmamak.
- Toplu taşıma gibi ortamlarda kokan şeyler yememek, kulaklık takmadan müzik dinlememek/video izlememek.

Çoğu kişi kuralların özgürlüğümüzü kısıtlayan engeller olduğunu düşünür. Tam aksine! Kurallar, güven ve huzur içinde bir arada yaşayabilmemiz için gerekli unsurlardır. Bizler ortak alanları temiz tuttukça, trafik kurallarına uydukça, başkasının hakkına saygı gösterdikçe sadece kurallara uymuş olmayız. Önce kendimize, sonra diğerlerine ve yaşama karşı duyduğumuz saygıyı göstermiş oluruz. Karmaşanın, kavganın ve adaletsizliğin olmadığı bir dünya istiyorsak yazılı olan ve olmayan kurallara uyma konusunda hassas davranmalıyız. Sen de güzel ve yaşanılır bir dünya için çorbada bir tuzun olsun istemez misin?

Çoğu kişi kuralların özgürlüğümüzü kısıtlayan engeller olduğunu düşünür. Tam aksine! Kurallar, güven ve huzur içinde bir arada yaşayabilmemiz için gerekli unsurlardır.

İHTİYAÇ MI İSTEK Mİ?

TÜKETİM AHLAKI

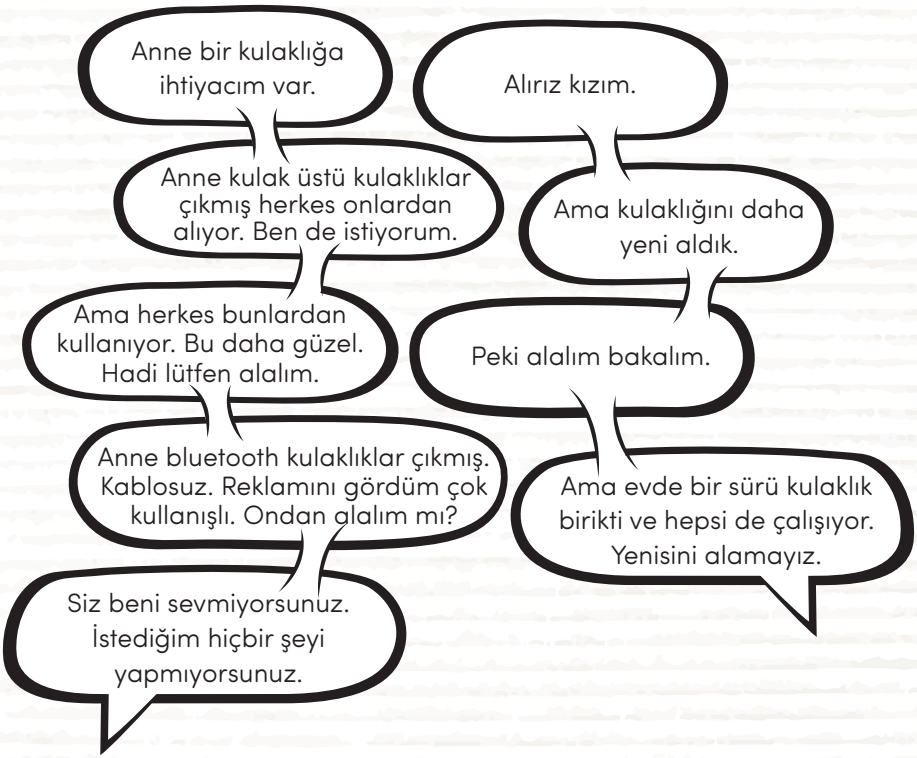

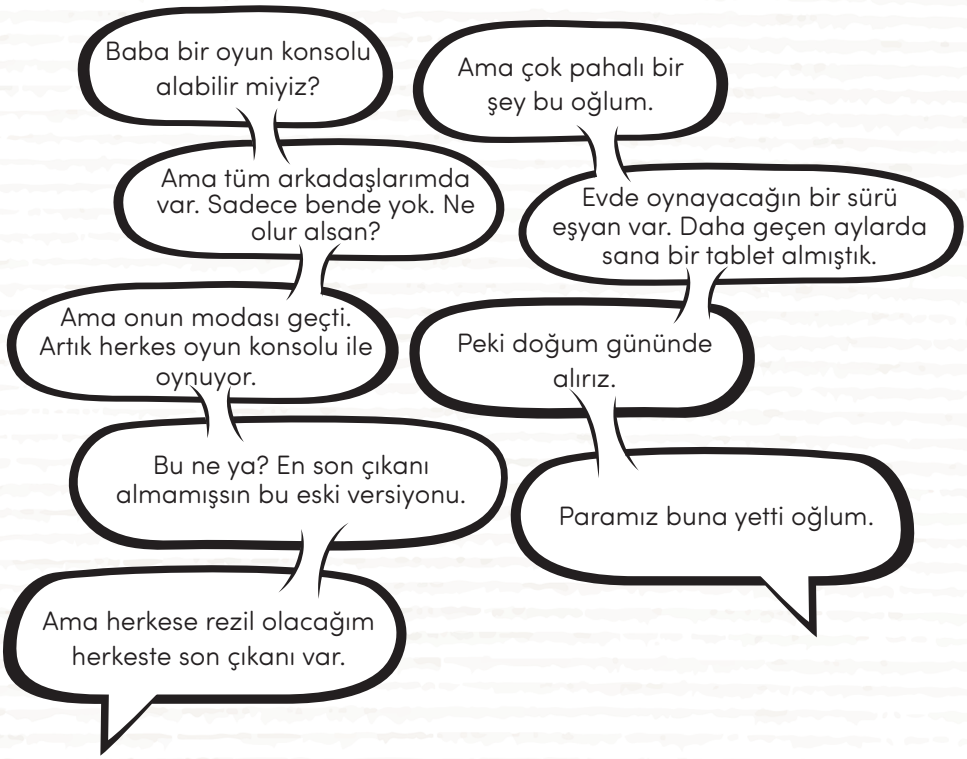

Bu diyaloglar tanıdık geldi mi? Günlük hayatta istediğimiz, illaki alınsın diye tutturduğumuz şeylerin kaç tanesi gerçekten ihtiyaç? Kaç tanesini arkadaşımızda, reklamda, izlediğimiz bir dizide ya da sosyal medyadaki bir fenomende gördük diye istiyoruz?

Peki ya bir insan değerli olabilmek için marka kıyafetler mi giymeli? Ya da pahalı ayakkabılar mı almalı sadece? Veya en son çıkan kulaklığa, akıllı saate, telefona mı sahip olmalı?

Allah Teâlâ Tîn suresinde "Şüphesiz biz insanı en güzel biçimde yaratmışızdır." buyurur. (Tîn, 95/4) Bu, insanın yeryüzündeki varlıklar içinde gerek fiziksel gerekse ruhsal ve zihinsel yetenekler bakımından en mükemmel ve en seçkin canlı olarak yaratılmış olmasını ifade eder.

Resûlullah (sas) şöyle buyurmuştur: "Allah sizin suretlerinize ve mallarınıza bakmaz, ancak kalplerinize ve amellerinize bakar."

(Müslim, Birr, 34)

Yaratılmışların en mükemmeli olan insanda bulunan bu güzelliğin kaynağı Allah'ın onu kendi eliyle yaratıp ruhundan üflemesidir. İnsanın değerinin giydiklerine ya da kullandığı eşyalara bağlı olmadığını; zaten bu değerin ona henüz doğarken verildiğini daha güzel ne anlatabilir ki? Resûlullah (sas) şöyle buyurmuştur: "Allah sizin suretlerinize ve mallarınıza bakmaz, ancak kalplerinize ve amellerinize bakar." (Müslim, Birr, 34)

Diziler, filmler, reklamlar, sosyal medya fenomenleri... Hepsi bize "Değerli olmak istiyorsan en pahalısını/yenisi al." mesajı veriyor. Her köşeyi saran reklamlar ve pırıltılı vitrinler bize mutluluğun satın alınabilecek bir şey olduğunu söylüyor. Böylece bir şeyin tadını alamadan gözümüz diğerinde kalıyor. Bir telefonu öğrenemeden yenisi çıkıyor. Bir kıyafeti henüz eskitmeden yeni şeyler moda oluyor. Ve işin kötüsü bunun bir sonu gelmeyecek. Peki bizler ne yapacağız? Ömür boyu sürekli yeni çıkan şeyleri takip edip onları elde etmenin peşinde mi koşturacağız?

Bir insanın "Tükettiğin kadar değerlisin." mesajına kapılmaması, sınırlarını çizebilmesi, ihtiyacı olmayanı elinin tersi ile itebilmesi kendine duyduğu saygının göstergesidir. Aynı zamanda çok da cesur bir davranıştır. Çünkü bu bizi her gün yeni bir yere çekmeye çalışan ve buna moda diyen insanlara **"Ben sizin istediğiniz şekilde değil, Allah'ın istediği şekilde yaşayacağım."** demektir. Bunun yollarından birisi de tüketim ahlakına sahip olmaktan geçer.

Tüketim ahlakının iki boyutu vardır. **Birincisi**; neyi ne kadar alacağımıza karar vermektir. Burada "İstediğim şey bir ihtiyaç mı yoksa sadece birinden görerek özendiğim bir şey mi?" sorusunu sormak önemlidir. Unutmayalım; insanı değerli yapan şey sahip olduğu eşyaların fazlalığı değildir. İhtiyaçlarını kontrol edebilme iradesine sahip olmasıdır. Bu yüzden dinimiz de sadaka ve zekât gibi yükümlülüklerle almanın değil vermenin önemini vurgular.

İkincisi ise elimizdekileri nasıl kullandığımızdır. Diğer bir deyişle, sahip olduğumuz şeyleri israf edip etmediğimiz... Çöpe

döktüğümüz her yemek, yarım bıraktığımız her ekmek, söndürmediğimiz her ışık, boşuna akıttığımız her çeşme bize verilmiş nimetlere değer vermediğimiz anlamına gelir. Allah Teâlâ A'râf suresinde "... Yiyin için fakat israf etmeyin. Çünkü Allah israf edenleri sevmez." buyurur. (A'râf, 7/31)

Peygamber Efendimiz (sas) günlerden bir gün, ashabından Sa'd b. Ebû Vakkâs'ın abdest aldığı sırada suyu fazla kullandığını görünce ona, "Bu ne israf!" demiş. Sa'd ise, "Abdestte de israf olur mu?" diye sormuş. Bunun üzerine Peygamber Efendimiz (sas) "Evet, akan bir nehir kenarında olsan bile haddinden fazla tüketirsen abdestte de israf olur!" buyurarak bu konudaki hassasiyetini dile getirmiştir. (İbn Mâce, Tahâret, 48)

Allah Teâlâ A'râf suresinde "... Yiyin için fakat israf etmeyin. Çünkü Allah israf edenleri sevmez." buyurur.

(A'râf, 7/31)

Tüm bunlar bize tüketim ahlakına sahip olmanın ne kadar elzem olduğunu göstermektedir. Bu yüzden;

- İhtiyacımız olmayan şeylere boşa harcama yapmaktan kaçınmaya,
- Sahip olduğumuz eşyaları işlevini yitirene kadar kullanmaya,
- Bozulan bir araç gerecin tamir olma imkânı varsa yenisini almadan önce bu seçeneği değerlendirmeye,
- Elimizde fazla olanı israf etmeden ihtiyaç sahibi ile paylaşmaya özen göstermemiz gerekir.

Sonuç olarak, her yeni çıkan eşyaya sahip olmak bizi daha güçlü ya da mutlu yapmaz. Asıl güç reklamların ve moda akımlarının gürültüsünde gerçek ihtiyaçlarımızın sesini duymaktır. Bir de tabii ki, bize verilen nimetleri israf etmeden, en güzel şekilde kullanmaya çalışmaktır.

Unutma; insan tükettikleriyle değil, ürettiği fikirlerle, gösterdiği nezaketle ve ardından bıraktığı güzel şeylerle var olur.

Bende Kalan

Bu bölümde aklımda kalanlar ve kendime aldığım notlar:

SONUÇ

Sevgili Genç,

Bu kitapla beraber seninle uzunca bir yolculuğa çıktık. Önce senin kendinle olan ilişkin üzerinde durduk. Kim olduğunun, sahip olduğun potansiyelin ve kendinle aranı iyileştirmenin yollarına baktık. Sonra yönümüzü diğer insanlara çevirdik. Hayatı kolaylaştırabilmek için diğerleri ile olan ilişkimizi nasıl düzenleyebileceğimizin üzerinde durduk. En sonunda ise dünyayla olan ilişkimize baktık. Neler yaparsak tüm canlıların yuvası olan dünyayı daha yaşanılır bir hâle getirebileceğimizin üzerinde durduk.

Belki de şunu düşünüyorsun? "Tüm bu kurallar, değerler, ahlak ilkeleri beni kısıtlar mı?" Tabii ki hayır! Endişe etme. Bir uçurtma düşün. Ahlak, o uçurtmanın gökyüzünde güvenle süzülebilmesine yardımcı olan ipi gibidir. Nasıl ki bir uçurtmanın ipi koptuğunda savrularak yere çakılır; bizler de ahlak ilkeleri, kurallar ve değerler olmadığında savrulur ve yolumuzu kaybederiz.

Bu kitaptaki değerler senin kendi gökyüzünde güvenle süzülmene ve en tepelere kadar yükselmene yardımcı olacak. Unutma! Senin süper gücün, güzel ahlakın. Dünya üzerinde milyarlarca insan var. Fakat senden bir tane daha yok.

Senin adaletin bir mazlumun hakkını savunacak. Senin tüketim ahlakın doğaya nefes aldıracak. Senin merhametin bir hayvanın canını kurtaracak. Elinden geleni yapacağına kalpten inanıyor ve sana güveniyoruz.

Hadi, kendi hikâyeni yazmaya...

KAYNAKÇA

Apuhan, Recep Şükrü. Çocuklarda ve Gençlerde Ahlak ve Karakter Eğitimi. Timaş Yayınları, İstanbul: 2003

Durmuş, Alparslan. & Ekşi, Halil. & Işılak Durmuş, Hatice. & Otrar, Mustafa. & Karatekin, Neriman. & Koç Yıldırım, Pınar. Çocuğum İçin Ne Yapabilirim/Karakter Eğitimi. Edam Yayınları, İstanbul: 2021

Gençliğe Yönelik Temel Dinî Bilgiler/Ahlak. DİB Yayınları, Eğitim Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Ankara: 2025

MEB, *Değerler Eğitimi Müfredat ve Materyalleri.* MEB Ortaöğretim Genel Müdürlüğü: Ankara: 2022 (ogmmateryal.eba.gov.tr)

Mackesy, Charlie. Çocuk, Köstebek, Tilki ve At. Mundi Yayınları, İstanbul: 2021

Öze, Özkan. Dersimiz Güzel Ahlak. Uğurböceği Yayınları, İstanbul: 2023

Topal, Yakup. *Değerler Eğitimi ve On Kök Değer.* (2019). Mavi Atlas Dergisi, Cilt: 7 Sayı: 1, sy: 245 – 254. https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/706144

Özsarı, Elif. & Öğretir Özçelik, Ayşe. *Toplumsal Alan Kuramına Göre Türkiye'de Orta Çocukluk Dönemindeki Ahlaki Gelişim.* (2020). Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, Cilt: 53, Sayı: 3, sy: 1051-1074. https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1424765

https://hadislerleislam.diyanet.gov.tr/

https://kuran.diyanet.gov.tr/